

det fulaste jag vet

det fulaste jag vet

Sara Nyman

Examensarbete
Yrkehögskolan Novia
Formgivning 2014

ABSTRAKT

EXAMENSARBETE

Författare: Sara Nyman

Titel: Det fulaste jag vet

Språk: Svenska

Utbildningsprogram och ort: Formgivning, Åbo

Inriktning: Möbeldesign

Handledare: Johan Keituri

Datum: 5.3.2014

Sidantal: 81

I mitt examensarbete, *Det fulaste jag vet*, vill jag ta reda på vad det egentligen är som gör saker fula. Jag är nyfiken på att veta hur vårt tycke och smak påverkas av vår omgivning, vår uppväxt och trenderna runt om kring oss. Vilken roll spelar våra sinnen när vi gör en smakvärdering? För att hitta svar på mina frågor har jag utfört intervjuer med människor i olika åldrar och frågat vad de anser är fult. Jag har också studerat litteratur i estetik och trender för att få en djupare förståelse i ämnet.

Examensarbetet är en konceptuell designprocess där jag på basen av forskningsarbetet och med intervjusvaren som inspiration har designat en möbel. I planeringen av möbelen har jag försökt sätta fingret på vad det är som gör mina inspirationsobjekt fula och om jag, genom att ta bort de fula faktorerna, kan skapa någonting vackert.

Nyckelord: estetik, design, fult

YRKESHÖGSKOLAN

NOVIA

Grafisk form: Sara Nyman

Papper omslag: 300g Munken Lynx

Papper inlaga: 150g Munken Lynx

Typsnitt: Minion Pro, Helvetica

Layoutprogram: InDesign

Tryck: Juvenes Print Åbo

2014 © Sara Nyman

TIIVISTELMÄ

OPPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Sara Nyman

Nimike: Ruminta mitä tiedän / Det fulaste jag vet

Kieli: Ruotsi

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Muotoilu, Turku

Suuntautusvaihtoehto: Kalustemuotoilu

Ohjaaja: Johan Keituri

Päivämäärä: 5.3.2014

Sivumäärä: 81

Opinnäytetyössäni, *Ruminta mitä tiedän*, haluan ottaa selville, mikä tekee asioista rumia. Olen utelias tietämään, miten meidän ympäristömme, kasvatuksemme ja ympäröivät trendit vaikuttavat meidän esteettisiin arvoihimme. Pohdin myös, miten tärkeässä asemassa aistimme ovat, kun teemme esteettisen arvion. Haastatteleamalla ihmisiä eri ikäluokista ja kysymällä mikä heidän mielestään on rumaa, olen yrittänyt löytää vastauksia näihin kysymyksiin. Olen myös tutustunut estetiikan perusteisiin ja tutkinut trendi-ilmiötä, saadakseni syvemmän ymmärryksen aiheesta.

Opinnäytetyöni on konseptuaalinen muotoiluprosessi, jossa tutkimustyö ja haastattelujen vastaukset toimivat alustana ja inspiraationa suunnittelemassani kalusteessa. Suunnitteluvaiheessa olen yrittänyt ottaa selville, mitkä tekijät tekevät inspiraationlähteistä rumia. Poistamalla kaikki rumat tekijät haluan luoda jotain kaunista.

Asiasanat: estetiikka, muotoilu, ruma

ABSTRACT

BACHELOR'S THESIS

Author: Sara Nyman

Title: The Most Ugly Thing I Know / Det fulaste jag vet

Language: Swedish

Degree Programme: Design, Turku

Specialization: Furniture design

Supervisor: Johan Keituri

Date: 5 March 2014

Number of Pages: 81

In my bachelor thesis, *The Most Ugly Thing I Know*, I want to find out what actually makes things ugly. I am curious about knowing how our taste is influenced by our surroundings, our childhood and trends around us. I also wonder what part our senses play when we make an aesthetic judgement. In order to find answers for my questions, I have done interviews with people in different ages and asked them what they consider ugly. I have also been studying literature about aesthetics and trends for getting a deeper understanding of the subject.

My bachelor thesis is a conceptual design process where I use the interview answers as inspiration for the process of designing a piece of furniture. During the planning I tried to figure out what makes my inspirational objects ugly and if I, by removing the ugly parts, can create something beautiful.

Keywords: aesthetic, design, ugly

TACK

Tack till **Frida, Camilla** och **Kristina** för synpunkter och kaffeпаuser

Tack till **Tobias** för uppmuntran, stöd och korrekturläsning

Tack till **Lina** för korrekturläsning och utvecklingsförslag

Tack till **Johan** för bra handledning

Tack till alla **Informanter** som har ställt upp på intervjuer

Tack till **RTV** i Åbo för sponsorerings av möbelfärg

Tack till **Hettich** för sponsorerings av gångjärn

Ett stort tack till mina **Vänner** och min **Familj** för allt stöd och uppmuntran

INNEHÅLL

1 INLEDNING 1

SYFTE OCH METODER

2 TYCKE OCH SMAK 5

DEN GODA SMAKEN
LÄRAN OM ESTETIK
ESTETISK UPPLEVELSE
GYLLENE SNITTET

3 TRENDER 15

OMVÄRLDSANALYS
HUR TRENDER PÅVERKAR OSS

4 FORSKNINGSINTERVJU 21

INTERVJU - VAD ÄR DET FULASTE?
INTERVJUERNAS UPPLÄGG

5 RESULTATREDOVISNING 26

6 RESULTATANALYS 30

7 UR INSPIRATION FÖDS IDÉ 33

INSPIRATION NR.1 - ANTIKA MÖBLER
INSPIRATION NR.2 - FURU
INSPIRATION NR.3 - HÖGHUS
PLANERINGSPROCESSEN
SKÅPETS PROPORTIONER
FÄRGVAL
ANVÄNDNINGSSOMRÅDE

8 TILLVERKNINGSPROCESSEN 55

9 RESULTAT 69

TILLÄMPNING FÖR PRODUKTION

10 AVSLUTNING 77

KÄLLFÖRTECKNING 80
BILDFÖRTECKNING 81

BILAGOR 82

1 INLEDNING

Det fulaste jag vet är ett examensarbete där jag har undersökt vad det är som gör saker fula. Vad ligger till grund för våra estetiska värderingar och vilken roll spelar våra sinnen när vi bedömer ett föremåls estetiska värde? Hur påverkas vi människor av vår omgivning, vår uppväxt och trenderna runt om kring oss?

Genom att analysera fula möbler, inredningsstilar, material och byggnader, försöker jag förstå vad det är som gör saker fula. I examensarbetets designprocess inspireras jag av fula saker med målet att skapa någonting vackert. Samtidigt önskar jag att inspirationen förs vidare och kan vara till hjälp för andra i olika kreativa processer. Jag är säker på att de flesta fula saker bara har blivit missförstådda och att det egentligen ligger någonting vackert bakom allting.

”Den verkliga smaken är den, som förstår att skapa ett tilltalande helhetsintryck ut de mest olika förhållanden och med de mest skilda medel.” – Ellen Key

(Key 1913, s.32)

Mitt examensarbete är indelat i två delar, en forsknings del och en praktisk del. De två delarna går under hela arbetet hand i hand med varandra. Möbeln som jag skapar i den praktiska delen är resultatet av en konceptuell designprocess. Jag har parallellt under hela arbetets gång skrivit, läst, skissat och jobbat nere i verkstaden.

Med mitt examensarbete vill jag sätta mina designkunskaper på prov. Genom att utmana mig själv och välja att hitta inspiration ur fula saker vill jag bevisa att allting är möjligt och att allting, sist och slutligen, kan vara vackert.

SYFTE OCH METODER

Syftet med mitt examensarbete är att ta reda på vilka faktorer som ligger till grund för olika människors estetiska värderingar. Jag kommer att utföra intervjuer för att ta reda på om trenderna som var aktuella när vi var barn har påverkat våra åsikter om vad som är vackert eller fult. Detta gör jag genom att intervjua människor i olika åldrar och ställa frågor som berör ämnet *Det fulaste jag vet*.

En sak är inte ful bara för att den ser ful ut, utan jag är övertygad om att det är mycket mera mångfacetterat än så. Jag tror att minnen, associationer, känslor, lukter och hur någonting känns rent fysiskt, påverkar om en sak är ful eller inte.

Med hjälp av intervjuerna vill jag ta reda på om min övertygelse är sann. Som stöd för intervjuerna och forskningen har jag

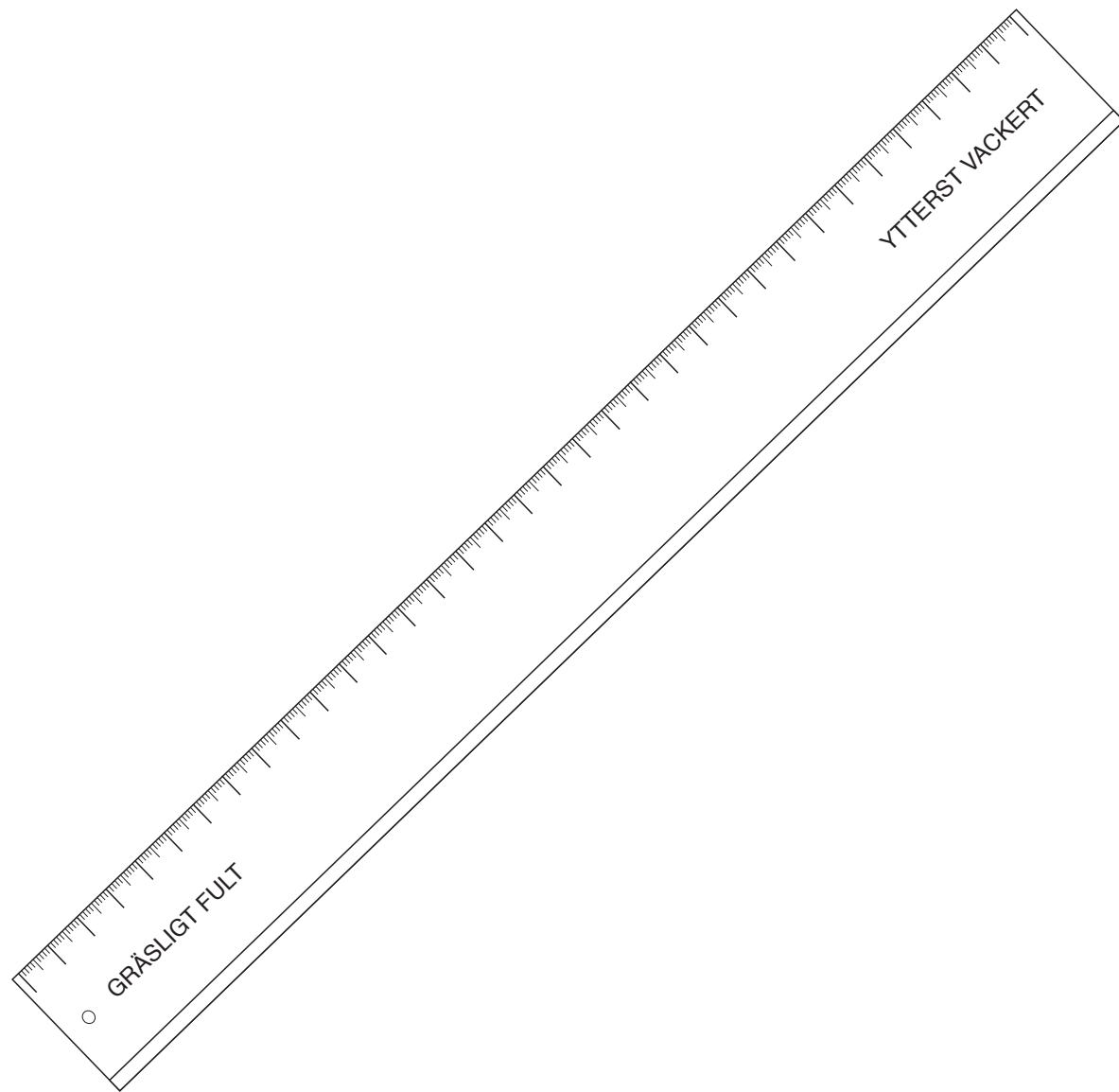
studerat litteratur om estetik och trender. Detta för att få en djupare förståelse i vad som påverkar oss och om vad som styr våra val.

Med forskningen som grund kommer jag att låta mig inspireras av intervjuerna. Jag ska planera och tillverka en möbel vars huvudsakliga inspirationskällor är tagna ur de svar jag har fått av de intervjuade.

Jag kommer med andra ord att låta mig inspireras av det fula med målet att skapa något vackert, detta genom att analysera de intervjuades motiveringar om vad som gör någonting fult. Utmaningen och frågeställningen i mitt arbete är - kan man skapa något vackert utgående från det som anses vara fult?

◀ BILD 1: Litteratur för forskning

2 TYCKE OCH SMAK

Vi talar dagligen om vad vi tycker, hur saker ser ut och hur någonting upplevs. Vi diskuterar och tycker gärna till om andra människors smak och stil, i modetidningar ”hissas och dissas” kändisars kläder och i TV visas det program där man ska rösta fram landets vackraste hem. Detta gör vi samtidigt som vi är medvetna om att smak är någonting subjektivt och individuellt, någonting som varken kan mätas eller jämföras.

Innan 1600-talet betydde smak endast det som upplevs genom smaksinnet, men detta upphörde och ordet fick en mera metaforisk betydelse (Valeri, m.fl. 1996, s.9). Smakteoretiker började prata om den goda smaken. För att kunna utföra smakvärderingar sökte man efter en objektiv måttstock med vars hjälp man skulle kunna skilja det vackra från det fula. Den grekiska antikens konst, som representerar en universell smak, skulle enligt Christian Thomasius (1655-1728) fungera som en objektiv måttstock. Johann Christoph Gottsched (1700-1766) ansåg

däremot att den goda smaken är förmågan att värdera objektets fullständighet i samklang med förnuftets principer. (Reiners, Seppä & Vuorinen 2009, s. 226).

Man ansåg att smak var en speciell sinneskunskap som medför djupare mening till livet. En del ansåg att smak var en inre känsla, andra tyckte att smak först och främst var fantasiförmåga och den tredje ansåg att smak handlade om sinnets associationer. Även om dessa olika uppfattningar fanns, var ändå alla smakteoretiker eniga och ansåg att genom utveckling av den goda smaken kommer alla människor att endast skapa vackra ting. (Reiners, m.fl. 2009, s.232) .

Ellen Key (1849-1926), var en svensk författare, samhällskritiker och estet. På samma sätt som smakteoretikerna på 1700-talet drömde hon om en värld med bara vackra föremål och ansåg att först den dagen när det inte längre finns något fult att köpa kan skönheten bli en verklighet för alla människor. (Key 1913, s.6).

◀ BILD 2 : Illustratio - en objektiv måttstock

DEN GODA SMAKEN

Under 1600-talet uppstod diskussioner om att den ”god smaken” var medfödd och det blev tydliga gränser mellan folk med god smak och dålig smak (Valeri, m.fl. 1996, s.10). Även om dessa diskussioner hölls på 1600-talet så kan de fortfarande betraktas som aktuella. Den franska sociologen Pierre Bourdieus (1930-2002) hävdar att smaken hör ihop med den sociala livsstilen och att man mer eller mindre ärver sin smak. Bourdieus menar att det finns två typer av kapital, ekonomiskt och kulturellt, och för de som tillhör den övre samhällsklassen spelar ett kulturellt kapital minst lika stor roll som det ekonomiska kapitalet. Den övre samhällsklassens konstsmak har Bourdieus kallat för den äkta, då man favoriserar form på bekostnad av funktion. Till exempel tenderar den övre samhällsklassen att föredra symfonisk musik framför dansbandsmusik. (Bale, 2009, s.91-92).

Att människan skulle vara född med en god smak ifrågasätter jag starkt,

men att ens sinne för god smak har utvecklats på basen av den smak man har haft i hemmet som man är uppväxt i tvivlar jag inte på. Nationaliteten och den kultur man är uppväxt i påverkar också utan tvivel ens smak och tycke. Men vad gör man om man helt och hållet saknar sinne för smak, kan det tränas?

I Ellen Keys uppsats, *Skönhet i Hemmen*, som utkom första gången år 1897 i Iduns julnummer, tipsar hon bland annat om hur man kan träna sitt smaksinne. Genom flitiga besök på museum och genom att ha en öppen blick för allting som möter en på gator och torg, lär man sig att förstå varför det ena är vackrare än det andra. (Key 1913, s.35). Key skriver: ”Tyvärr äro de flesta människors smak icke utvecklad. Och därför tillfredsställa de – huru motsägande än detta låter – sitt skönhetssinne på ett fult sätt” (Key 1913, s.6-7). Hon uppmanar därför alla som har en dålig smak att undvika ”vridna och tillkrångliga former” eller ”granna, mångbrokiga och skrikiga färger”, istället ska man välja enkla former och entoniga färger (Key 1913, s.19).

◀ BILD 3-4: Ellen Keys hem, Villa Strand

LÄRAN OM ESTETIK

Läran om det sköna, estetik, är en filosofisk disciplin som härstammar från grekiska ordet *aesthesis*, som på svenska betyder sinnesuttryck. Under 1700-talets mitt utkom den tyske filosofen Alexander Baumgarten med avhandlingen *Aesthetica*, och därmed var han den första med att använda begreppet estetik i ett filosofiskt sammanhang. Baumgarten har beskrivit estetik som ”vetenskapen om sinneskunskapen”. Enligt honom kan man dela in estetiken i två delar, där den ena delen består av praktik och utövning och den andra delen är teoretisk och allmän. (Bale 2009, s.13).

Under 1700-talet fanns det tre filosofer som alla hade sin egen syn på vad estetik är och i vilket skede det sköna uppstår. Enligt Francis Hutcheson (1694-1746) föds föremålets skönhet i betraktaren. Han ansåg att upplevelsen av det vackra är en subjektivt tillfredsställande känsla. Filosofen Thomas Reid (1710-1796) ansåg att skönheten är objektets (föremålets) egenskap, inte bara subjektets (jag:ets) känslöstämning. Archibald Alison (1757-1839) menar att skönheten varken ligger i objektets

eller subjektets känsla, utan i associationen som uppstår hos betraktaren. Hans teori är att estetiska upplevelsen väcker olika emotioner och associationer som tillsammans bildar en helhet i någon känsla eller kring olika känslor. (Reiners, m.fl. 2009, s.233-234).

Den tyske filosofen Immanuel Kant (1724-1804), vars estetikteori har haft stort inflytande, använde sig av begreppet framträdelse när han beskrev estetik. Med det menar han att när vi uppfattar någonting, uppfattar vi inte föremålet i sig själv, utan vi uppfattar föremålet så som det framträder för oss. Olika människor uppfattar därmed olika saker på olika sätt beroende på tidigare erfarenheter. I *Kritik der Urteilkraft* 1790 (Kritik av omdömeskraften) undersöker han den estetiska erfarenheten. Kritisk granskning och en reflekterande omdömesförmåga är grunderna till en estetisk upplevelse. (Bale 2009, s.82) . Enligt Kant är smak ingen bedömning av förstånd och därför ingenting logiskt utan estetiskt, vilket betyder att smakvärderingar endast kan vara subjektiva (Kant 1914, §1).

ESTETISK UPPLEVELSE

Arkitekten Catharina Sternudd skriver i sin doktorsavhandling, *Bilder av småstaden – om estetisk värdering av stadstyp* (2007), om estetisk upplevelse. Byggnader och stadsmiljöers utseende verkar i allmänhet ha stor betydelse för människor. En estetiskt tilltalande miljö inger trivsel och får människor att slappna av och människor spenderar gärna tid där. En miljö som däremot är estetiskt motbjudande inger rädsla och osäkerhet, den får människor att söka sig bort därifrån. Sternudd menar att miljöns estetiska utformning påverkar oss omedvetet. Till exempel kan känsla av nedstämdhet, att man känner sig illa till mods och känsla av värdelöshet infinna sig hos människor som arbetar i en arbetsmiljö med låga estetiska värden. Det är lätt hänt att man tolkar miljöns brister som ett tecken på att vi själva inte är värda bättre. (Sternudd 2007, s.104).

Själv känner jag ofta av miljöns påverkan om jag ska utföra ett kreativt arbete. Då är det viktigt för mig att miljön är estetisk och att det är ordning och reda. Belysning och temperatur eller god luftventilation är

även faktorer som är viktiga för mig, både när jag arbetar och när jag ska slappna av. Ordning är enligt mig en fin sak och jag kan därför ha svårt att koncentrera mig eller slappna av ifall att det till exempel är oordning på diskbänken. Diskbänken behöver nödvändigtvis inte heller vara inom synhåll, men ändå kan vetenskapen om att det är oreda göra mig ofokuserad.

Som Sternudd skriver, att man kan känna sig nedstämd eller värdelös om miljön man arbetar i har låga estetiska värden, är någonting som jag har upplevt - eller snarare har jag upplevt saken tvärtom. När jag började mina gymnasiestudier var gymnasiet helt nyrenoverat. Man hade satsat stort på en totalrestaurering och även byggt en ny del som låg i anknytning till den gamla byggnaden. Detta gjorde att skolmotivationen höjdes för mig och jag kände mig värdefull och viktig tack vare att man hade satsat på utbildningsmiljön.

I avhandlingen *Aesthetic Appreciation Explicated* (2011), av psykologen Östen Axelsson, skriver han utgående från sin forskning om hur estetisk upplevelse

uppstår. Baserat på forskningsresultatet har han utarbetat en ny psykologisk modell, teorin är att informationsbelastning är grunden bakom estetisk upplevelse. Låg informationsbelastning upplevs som tråkigt medan en måttlig informationsbelastning (bild 6) är neutral och behaglig. Om belastningen överstiger vår kapacitet att bearbeta informationen kan det leda till ett starkt obehag. (bild 7) Till exempel menar Axelsson att formgivare har en väl utvecklad förmåga att ta emot information inom det egna området,

vilket ofta leder till att formgivaren designar komplexa föremål med hög informationsbelastning, eftersom det enkla känns för tråkigt. Detta gör i sin tur att formspråket blir främmande för de flesta konsumenterna, vilket kan väcka avsmak. (Axelsson 2011, s.57-58).

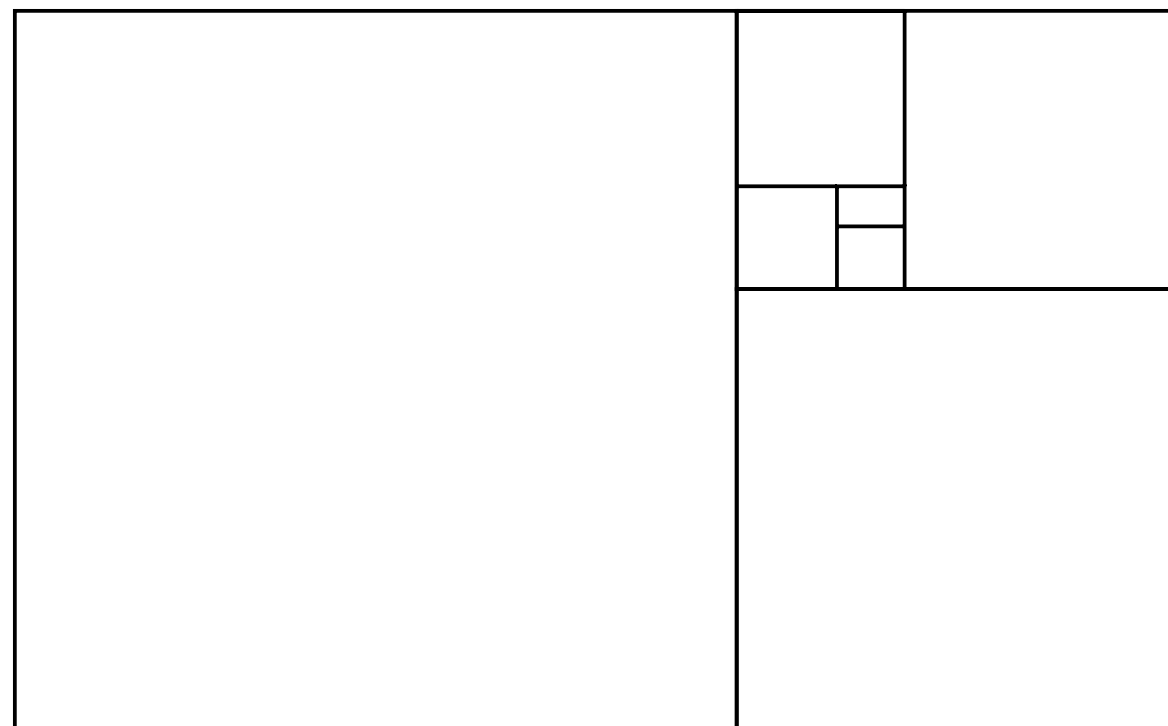
Estetisk upplevelse är någonting som alla upplever, mer eller mindre, medvetet eller omedvetet. I mina intervjuer kommer jag att ta reda på om de intervjuade anser sig själva som observanta och om de upplever att de påverkas av miljön runt om kring.

▲ **BILD 6:** Fotografi med måttlig informationsbelastning. Fotografiet är taget ur en vinkel som inte är helt självklar, men vi uppfattar fortfarande att det är en liljekonvaljbukett.

▲ **BILD 7:** Fotografi med hög informationsbelastning. Det händer mycket i fotografiet och det är inte helt självklart vad bilden föreställer.

1.61803399

GYLLENE SNITTET

I *Della Pittura* (Om måleriet) skriver Leon Battista Alberti år 1435 att man använder sig av en medfödd förmåga när man bedömer någonting skönt. I det sköna föremålets form och figur känner vårt medvetande igen det som är utsökt och perfekt. (enligt Bale 2009, s.57).

När man i ett experiment som utförts i nutid, bad flera individer av olika etniska bakgrunder att välja bland ett urval rektangulära figurer, var nästan alla överens om vilken som var den mest harmoniska. Denna rektangulär skapas när förhållandet mellan den längre sidan och den kortare sidan är 1,618..., det tal som matematiskt är känt som det gyllene snittet. I arkitekturexempel runt om i världen, i tändsticksaskar, visitkort, i pappersstandarderna och i andra vardagsobjekt, kan man hitta samma proportioner som i den harmoniska rektangulären.

I det som verkar vara ett kaotiskt universum finns en hemlig ordning. Allting i naturen - fiskar, fingeravtryck, höljet på blomkålen, en tromb – allt följer det gyllene snittets proportioner. Kvoten av längden från huvudet till fötterna och längden mellan naveln och fötterna på en människokropp avslöjar ett perfekt och harmoniskt 1,618 förhållande i våra kroppar.

Eftersom det gyllene snittet är en gemensam kod i hela universum, är det inte konstigt att vi upplever proportioner som följer det gyllene snittet som harmoniska. Under århundradena har idealen för konstnärlig skönhet aldrig avvikit särskilt mycket från gyllene snittets principer. Speciellt under renässansen integrerades dessa proportioner aktivt i konstverk. Leonardo da Vinci är kanske den mest kända renässanskonstnären som använt denna proportion i välkända verk som *Nattvarden* och *Mona Lisa*. (Vintiñi 2007).

◀ BILD 8: Rektangulär uppdelad efter gyllene snittet

3 TRENDER

Det var efter andra världskriget, när konfektionsindustrin utvecklades, som behovet av att förutse kommande trender inom textil- och modebranschen uppstod. Det var då riktgivande trendtjänster och trendinformation fick sin början. Målet var att föra samman textil- och klädindustrin samt olika delområden, så att produkternas färger, material och tillbehör skulle passa ihop. I dagens läge är trendforskning en väsentlig del i framställningen av alla konsumtionsvaror, inte bara inom textil- och klädindustrin. (Nuutinen 2004, s.13).

En trend är någonting som växlar från den ena ytterligheten till den andra i takt med att människor tröttnat på en trend. En trend är alltid någonting tillfälligt och kan gå från att vara annorlunda och speciellt till någonting väldigt allmänt. I det skedet då en trend blir för allmän tröttnar man och hittar nya trender. (Feldreich, 2010).

OMVÄRLDSANALYS

Att utföra en omvärldsanalys eller en trendspaning som man oftare hör talas om, är att sätta olika företeelser i ett sammanhang. Genom att analysera omvärlden försöker man förutspå kommande trender.

Idag finns det flera forum som gör trendspaningar och omvärldsanalyser för att stödja yrkesverksamma inom mode och inredningsbranschen. Svenska Moderådet verkar för svenskt mode både i Sverige och utomlands genom att publicera trendinformationer med inriktning på mode, livsstil och inredning. WGSN (Worth Global Style Network) är världens största och ledande organisation inom trendspaning och -analyser.

Redan på 1920-talet pratade modeskaparen Coco Chanel om det som senare skulle få namnet omvärldsanalys.

“Fashion is not something that exists in dresses only. Fashion is in the sky, in the street, fashion has to do with ideas, the way we live, what is happening.”

- Coco Chanel
(enligt Madsen, 1991. s.124)

En omvärldsanalys består ofta av tre steg, intryck, analys och resultat. Intryck, som är steg ett, får man genom att följa med nyheter och ta del av allt som händer runt om kring, både globalt och lokalt. Allt från kultur till politik kan påverka trender. I steg två analyseras alla intryck och de ordnas i olika kategorier. Detta för att man ska kunna bilda sig en uppfattning om vad som kommer att vara de framtida trenderna. I steg tre publicerar trendspanarna sitt resultat som fungerar som ett stöd för branschen. (WGSN).

◀ BILD 9: Självporträtt. En lokal omvärldsanalys.

HUR TRENDER PÅVERKAR OSS

Jag är fascinerad av hur trender kan få oss att ändra på våra åsikter och uppfattningar. När något som man alltid ansett vara fult dyker upp som en trend tar det inte länge innan man tycker att det är rätt vackert i alla fall.

Jag har så länge jag kan minnas haft väldigt svårt för materialet furu. Under min uppväxt på 90-talet gick de flesta inredningar helt och hållet i furu, det var allt från furutak till matbord i furu. Alla furumöbler var dessutom gulnade med tjockt lackad yta. Idag, när furu som material har börjat dyka upp på möbelmässor och blivit en trend igen inom möbeldesign, kan jag komma på mig själv med att tycka att furu är helt snyggt ändå. Jag har med andra ord omedvetet påverkats av trender och ändrat min åsikt om att furu är ett fult material.

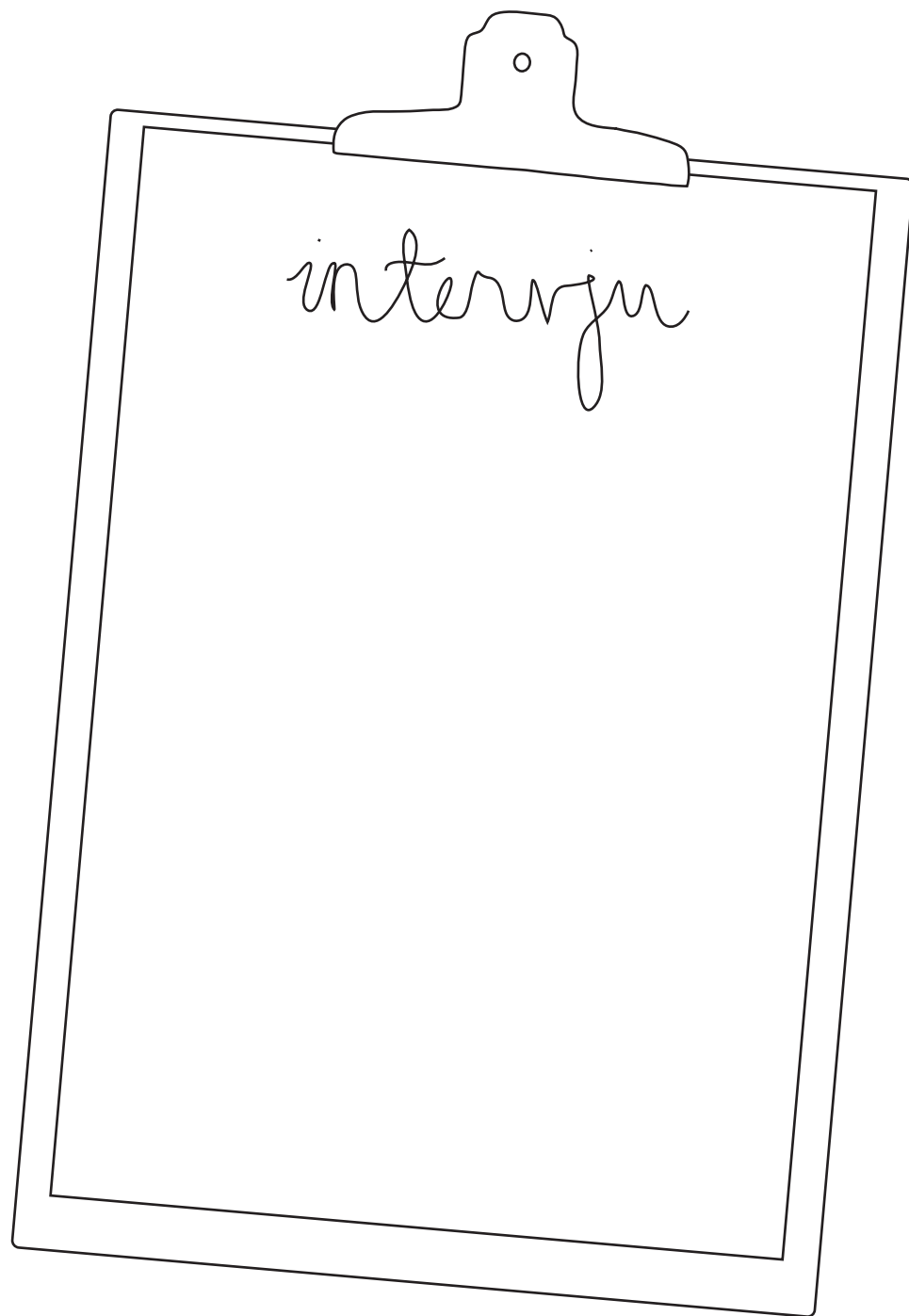
När någonting blir en trend igen ändras eller rubbas de associationer vi tidigare har haft till objektet. Till exempel associerade jag tidigare materialet furu till 90-talet, skidstugor och väggpaneler, men idag har dessa associationer fått ge vika för nya associationer. Om någon frågar mig nu vad jag tänker på när jag hör ordet furu skulle svaret troligen vara årets möbelmässa, trendreportage från de senaste inredningstidningarna och mina favoriter bland inredningsbloggar. Associationerna som jag har haft, har gått från att ha varit någonting gammalt och omedvetet till någonting nytt och trendigt. Detta har gjort att jag inte längre hatar furu som material utan mer och mer börjar tycka riktigt bra om det.

◀ **BILD 10:** En bänk av furu på Habitare möbelmässa

4 FORSKNINGSENTERVJU

Innan man gör en forskningsintervju måste man först reda ut vad det är man vill undersöka och hur det görs bäst. I mitt fall ville jag veta vad människor i olika åldrar tycker är fult och den bästa metoden för att ta reda på det är genom intervjuer. Man måste också veta vem det är som ska svara på frågorna och vilka frågor man ska ställa, samt vilken form intervjun ska ha. Att ställa rätt frågor är viktigt och därför är det bra att göra testintervjuer för att se om frågorna fungerar och om de har den effekt man vill att de ska ha. (Jacobsen 1993. s. 175-188).

Intervjuformen som jag har använt kallas för strukturerad forskningsintervju. Det innebär att frågorna man ställer är likadana i alla intervjuer, men formuleringen och följdfrågorna kan variera. Detta gör att intervjun blir flytande och naturlig. Intervjun känns mera som ett samtal och det är lättare för den intervjuade att slappna av jämfört med om intervjun är standardiserad och följer ett strikt mönster. (Jacobsen 1993. s.17-20).

INTEVJU - VAD ÄR DET FULASTE?

Jag har utfört tio stycken intervjuer, vars syfte har varit att ta reda på om människor i olika åldrar har olika estetiska värderingar. Jag har ställt frågor till de intervjuade som berör ämnet *Det fulaste jag vet* för att ta reda på om trenderna som var aktuella när vi var barn har påverkat våra åsikter om vad som är vackert eller fult. Intervjuerna står som bas i examensarbetets praktiska del, eftersom jag har låtit mig inspireras av de svar jag har fått i intervjuerna och designar en möbel utgående ifrån dem.

I de intervjuer som jag har utfört har jag valt att intervjua människor med samma nationalitet, i detta fall finländare. Detta val har jag gjort utgående från det faktum att jag tror att kultur och nationalitet påverkar estetiska värderingar. Hade jag haft möjlighet att göra en större och mera omfattande forskning skulle det ha varit intressant att jämföra olika nationaliteters svar med varandra för att se om kulturens påverkan skulle ha framkommit i resultatet.

Utöver att vi vet informanternas nationalitet, är basfakta i intervjuerna endast personernas ålder. Kön, social bakgrund etc. ansåg jag att inte var relevant för ändamålet. Jag är medveten om att jag skulle ha kunnat göra en analys kring Bourdieus teori om det ekonomiska- och kulturella kapitalets samverkan ifall att jag hade frågat om de intervjuades sociala bakgrund. Men i min studie valde jag att endast fokusera mig på ålder för att forskningen skulle rymmas inom ramarna för min studie.

Baserat på ålder kan informanterna delas upp i tre olika grupper. Jag kallar dem för ungdomsgruppen som består av åldrarna 19-28, medelåldersgruppen med åldrarna 49-53 och pensionärsgruppen med åldrarna 84-92. Ungdomsgruppen består av fyra personer, medelåldersgruppen består av tre personer och pensionärsgruppen består också av tre personer.

INTERVJUERNAS UPPLÄGG

Jag har utfört testintervjuer på klasskompisar och lärare för att se vilka typer av frågor som fungerar. Jag var från början medveten om att jag måste vinkla frågorna så att de varken är för ofattande eller för svåra att svara på. Att börja med att ställa frågan, ”Vad är det fulaste du vet?” skulle vara dumdrigt eftersom frågan skulle komma utan förvarning eller betänketid - vilket skulle göra den mycket svår att svara på. Den typen av öppna frågor är dessutom så vida och breda att det är svårt för den intervjuade att komma på något specifikt svar.

I min intervju har jag därför börjat med att fråga svarspersonen ”Hur skulle du definiera ordet fult?”. Med denna inledande fråga sätts tankarna igång hos den intervjuade och man blir styrd in på temat som intervjun ska handla om. Vidare har jag ställt frågor som tar reda på vilken typ personen är, för att få en bild av om den intervjuade lägger mycket vikt i om saker runt omkring är fula eller vackra. Frågorna som jag ställer är ”Tänker du

mycket på om saker i din omgivning är fula eller vackra?”, ”Kommenterar du det du ser?” och ”Påverkas ditt humör och sinnesstämning mycket av om miljön du bor och arbetar i är ful?”.

Intervjun fortsätter efter detta med mera specifika frågor, där jag frågar om det finns någon möbel som den intervjuade tycker är jätteful. Svarspersonen behöver inte veta namnet på möbeln som den anser är ful, utan jag ber den beskriva och tillsammans har vi kunnat komma fram till vilken typ av möbel det är frågan om. Som följdfrågor undrar jag varför man tycker att den möbeln är ful och vilka minnen personen har av en sådan möbel eller var hen har sett möbeln i fråga. Intervjun fortsätter i samma stil och frågorna som följer handlar om ful inredningsstil, fult material och fula byggnaden.

Testintervjuerna var bra att utföra, dels för att jag själv fick öva på att intervjua och dels för att kunna ändra på vissa frågor och ställa dem på ett lite annat sätt.

I en testintervju som jag gjorde upplevde jag att den intervjuade blev mycket påverkad av rummet som vi utförde intervjun i. Detta gjorde mig lite oroad eftersom det i sådana fall skulle komma att påverka alla intervjuer och i värsta fall ge felaktiga svar. Jag utförde därför en annan testintervju i samma rum, men denna gång kunde jag konstatera att svaren inte över huvud taget var styrda av rummet.

Av detta drog jag slutsatsen att miljön där intervjun utförs trots allt inte kommer att påverka intervjuerna och gör de det kommer det i sådana fall bara vara i enstaka fall.

I bilagorna kan man se intervjufrågorna. Frågorna har fungerat som en botten och en mall, men frågornas form och följdfrågorna har kunnat variera från intervju till intervju.

5 RESULTATREDOVISNING

I detta avsnitt redogör jag intervju-svaren. Jag har delat upp intervjun i två delar, den första delen består av grundläggande frågor och den andra delen går in på mera specifika frågor.

I intervjuens första del har jag frågat informanterna frågor som handlar om hur man uppfattar sin omgivning, om man är observant eller inte, om man ofta kommenterar saker i sin omgivning och frågor om hur miljö och omgivningen runtomkring påverkar humöret och trivseln. Dessa frågor fungerar som en bas för intervjun, de leder in informanten på ämnet som intervjun handlar om och de ger mig en inblick i huruvida informanterna är observanta på sin omgivning.

I den första frågan i intervjun bad jag informanten att definiera ordet fult. Misslyckade kombinationer av färger, mönster, stilar och material var ett svar som jag fick av flera. Att fult är någonting som väcker negativa känslor var också ett vanligt svar. Någon svarade att fult är inte bara det som rör synsinnets utan ett material kan också

“Fult är något som är obekvämt och irriterar mig, det som saknar harmoni “ - ålder, 22 år

I frågan om man observerar sin omgivning mycket och tar in saker som är runtomkring en, svarade samtliga informanter att de är observanta. Två informanter från ungdomsgruppen och en informant ur pensionärsgruppen svarade att de observerar sin omgivning mycket noggrant och är väldigt medveten om sin omgivning. Alla ungdomar kommenterar högt det vad de ser, oberoende om det är något fult eller vackert. Två ur ungdomsgruppen upplever att de till och med kommenterar för mycket, en får dåligt samvete över det eftersom det ofta kan handla om andras klädsel eller kroppar medan den andra fått höra att hen är överkritisk. I medelåldersgruppen är det en blandning av en som kommenterar - men inte om något är fult, en som inte över huvudet kommenterar och en som säger att hen tyvärr kommenterar saker hen ser.

På frågan, ”varför tyvärr?”, svarar hen att andra kanske inte bryr sig och blir kanske irriterade. I pensionärsgruppen svarar samtliga att de inte kommenterar eller absolut inte kommenterar.

Alla informanter upplever att de påverkas av hurdan miljö och omgivning de arbetar och bor i. Hemmet var speciellt viktigt för alla och några tycker även att arbetsmiljön är väldigt viktig för humöret och arbetsprestationer. Ordning och reda är något som majoriteten nämner att är viktigt. Två ur ungdomsgruppen har svarat att även korta visiter i ful miljö får dem att känna sig obekväma. Dålig belysning, smutsigt och ofräscht är faktorer som de nämner och som enligt dem gör en miljö otrevlig och obekvämt. Flera ur pensionärsgruppen nämner att social stämning är det som påverkar om en miljö är trivsamt eller inte.

I intervjuens andra del har jag ställt mera specifika frågor om vad man tycker att är fult. Jag har gått in på olika områden, bland

annat vilken möbel, inredningsstil och byggnad man tycker är fula. Målet med dessa frågor har varit att se om det finns något samband mellan informantens ålder och de saker som informanten tycker är fula. Med andra ord vill jag ta reda på vilka faktorer som har påverkat informantens tycke och smak och om det finns någon röd tråd i svaren jag har fått. Jag har också velat ta reda på varför man tycker att sakerna är fula genom att be informanten motivera sitt svar och berätta om minnen man har till föremålen och vilka känslor de väcker.

Jag har redovisat svaren från intervjuens andra del i tabeller där jag har försökt sammanfatta det mest väsentliga svaret kort och koncist. Tabellerna hittas i bilagorna efter intervjufrågorna. Jag ansåg att svaren kommer bäst till sin rättvisa genom att redovisa dem på detta sätt i stället för att i försöka redovisa alla svar i flytande text. På följande uppslag ser man en del av de fula möblerna i form av en illustration.

FULA MÖBLER

→ ALLMÖBEMÖBLER

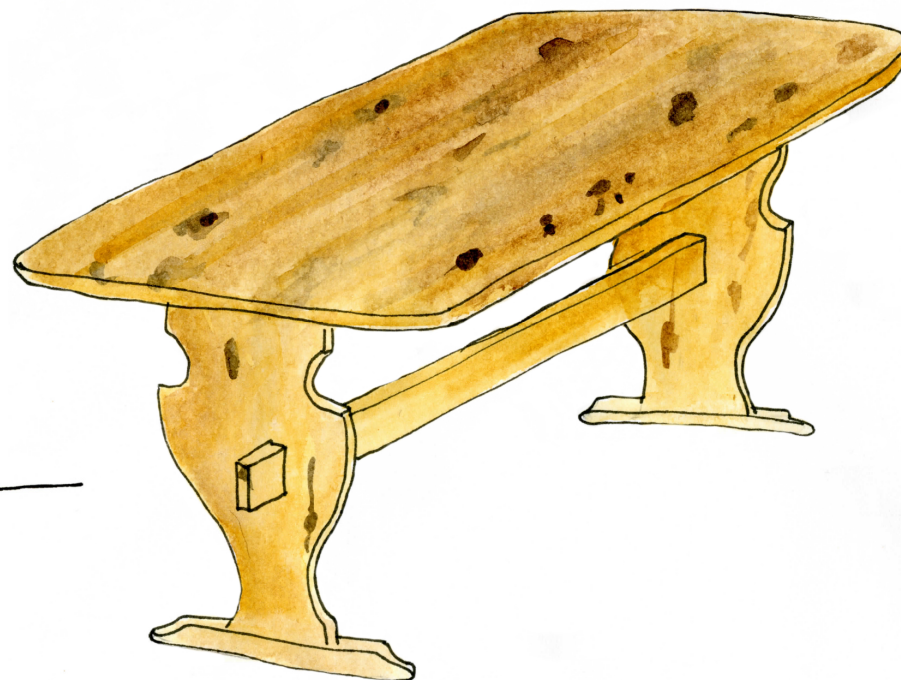

→ 70-TALS FÄTÖLJ

PLASTMÖBLER

FURUMÖBLER

KLUMPIG LÄDERSOFFA

BILD 12: Illustrationer på fula möbler

6 RESULTATSANALYS

Efter att ha utfört alla intervjuer och gått igenom resultatet kan jag konstatera att samtliga informanter är medvetna om sin omgivning och observerar den. Den stora skillnaden mellan de yngre och de äldre var att unga sällan drar sig för att kommentera högt och gör det ofta och mycket medan de äldre säger att de aldrig kommenterar sin omgivning. Däremot upplevde de flesta som kommenterar att det ofta är någonting negativt att de gör det. Att man upplevs som överkritisk eller att man trampar på andras åsikter är vanliga känslor.

Att de äldre, till skillnad från de unga, inte kommenterar sin omgivning kan bero på olika typer av uppfostran. De äldre har levt i en sådan tid när man inte hade så mycket materiellt som vi har idag och man lärde sig då att vara nöjd med det man har. Det här fenomenet syns flera gånger under intervjun med representanterna från pensionärsgruppen. Till exempel när 92-åringen, på frågan om vilken möbel som är ful är, motiverar sitt svar med att man inte hade råd med annat,

eller 87-åringen som inte riktigt vågar uttala sig om fula inredningsstilar utan säger diplomatiskt att ett hem kan vara trevligt eller mindre trevligt.

Att en estetisk miljö är viktig för de flesta av informanternas välbefinnande, antyder att de flesta av informanterna är medvetna om stil och inredning. Man är speciellt mån om att hemmet ska kännas hemtrevligt och välkomnande. Att man i pensionärsgruppen nämner social stämning som en viktigare faktor än den estetiska faktorn är ytterligare ett tecken på att man i pensionärsgruppen inte är lika materialistisk som i medelåldersgruppen och ungdomsgruppen.

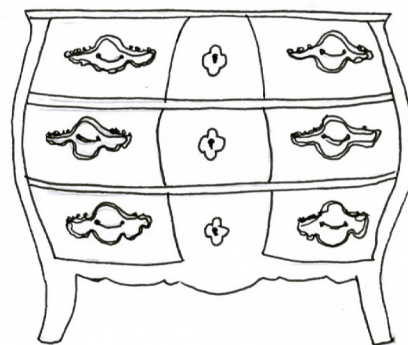
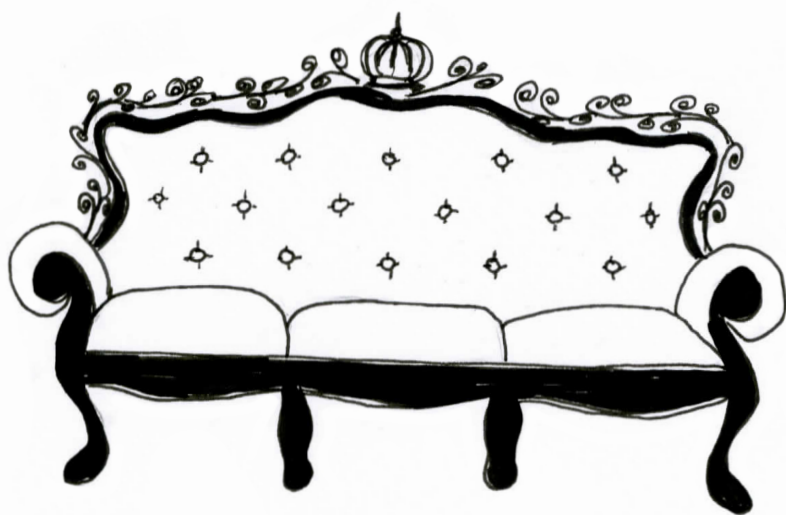
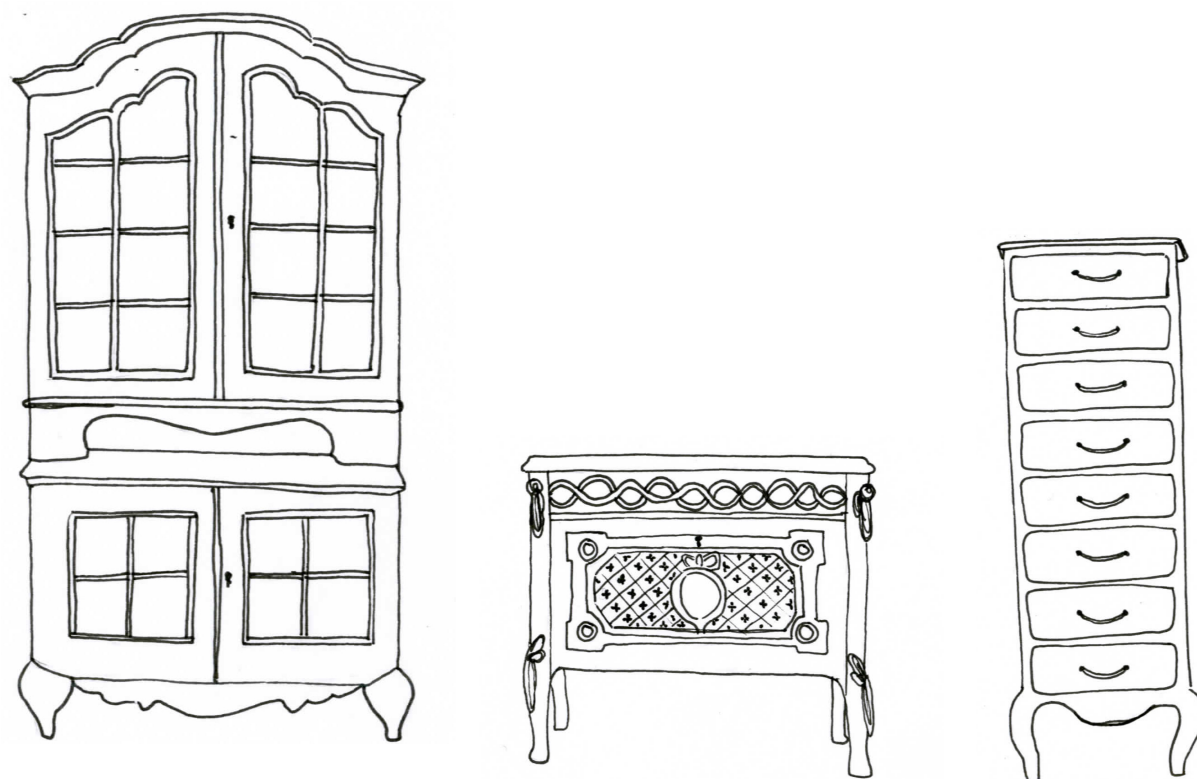
Det framkommer tydligt i intervjuens andra del, att fult inte bara är någonting man ser, utan det associeras också med hur någonting känns. De jag har intervjuat beskriver det fula precis som Archibald Allison i sin teori om att den estetiska upplevelsen väcker olika emotioner och associationer som tillsammans bildar en känsla eller känslor.

Fula saker kan vara det som känns obehagligt, frambringar illamående eller det som saknar funktion och idé. Om någonting är opraktiskt eller svårt att hålla rent och snyggt blir det också automatiskt fult. Plast och konstfiber blir elektriskt och drar till sig damm, glasbord blir lätt fyllda med fingeravtryck och sammet känns obehagligt att stryka fingrarna på – alltså blir allt detta fult.

I medelåldersgruppen förespråkar man kvalitet och autenticitet. På flera ställen nämns detta och fult är enligt dem stilmöbler, fuskverk och dussinvara. Generellt sett kan man tänka att man i medelåldern har en fast livssituation och därför möjlighet att sätta vikt på kvalitet i jämförelse med unga som kanske flyttar ofta och bara är i behov av någonting tillfälligt eller har en mindre budget att spendera på inredning. När det kommer till byggnader är många eniga om att höghus byggda under 60- till 90- talet är fula. En ur pensionärsgruppen som delar denna åsikt ser även kontexten i varför dessa byggnader finns och motiverar det med att Finland har varit fattigt samtidigt som befolkningsmängden bara har ökat.

Utgående från intervjuretatsresultatet vågar jag påstå att våra estetiska värderingar påverkas en hel del av den tid och de trender som fanns när vi växte upp. Många hänvisar till barndomshemmet eller föräldrarnas stil och smak när man pratar om det som är fult. Bland annat nämner en från ungdomsgruppen att furumöbler som man hade i barndomshemmet under 90-talet var gräsligt fula, en från medelåldersgruppen nämner fåtöljerna man hade hemma under 70-talet som obehagliga och opraktiska och en från pensionärsgruppen tycker att allmogemöbler som de hade förut på landet är fula.

Det är svårt att fastställa varför det ofta är så att man tycker att de trender som fanns när man växte upp är fula. Min teori är att detta beror på att man som liten inte kunde påverka stilen i hemmet. I bästa fall hade man möjligheten att påverka hur ens eget sovrum skulle se ut, men även där var det säkert många gånger som föräldrarna bestämde över stilen. Jag kan tänka mig att man på grund av detta utvecklar en avsmak till de saker och föremål som fanns i hemmet under uppväxten.

INSPIRATION NR.1 - ANTIKA MÖBLER

I intervjun med 87-åringen kommer det fram att hen inte alls tycker om antika möbler. Hen motiverar sitt svar med att hen alltid har tyckt att alla antika möbler är mörka och pråliga. Hen föredrar moderna möbler och berättar att hen för några år sedan gjorde sig av med alla sina gamla möbler och inredningsföremål och gick till Ikea och köpte nytt. Allt från mattor och lampor till stolar och soffa. Hen berättar att hens barnbarn brukar skämta om att de är på besök i morförälderns "studiekämpa".

"Det underliga är att jag aldrig har tyckt om antika möbler"
- ålder, 87 år

Att antika möbler är fula var för mig ett väldigt oväntat svar från en 87-åring. På något sätt hade jag innan intervjuerna en förutfattad mening om att äldre tycker att allt gammalt är vackert och att allt nytt är fult. Antika möbler blev därför genast en självklar inspirationskälla för mig.

En antikvitets är ett historiskt föremål som ofta har tillverkats genom ett skickligt

hantverk. Tidigare har man dragit gränsen vid 100 år för att någonting ska få kallas antikt, men idag är gränsen mera diffus. Åldersgränsen härstammar från att föremål med en ålder på över 100 år var tullfria, detta gäller dock inte längre idag. (Antika möbler, U.Å. www.auktioner.org).

Antika möbler intresserar mig mycket, framför allt är det intressant att studera de antika möblernas funktioner. I nya möbler har många av de antika möblernas funktioner försvunnit delvis eller helt och hållet. En orsak är att de industriella produktionsmetoderna inte klarar av att göra lika komplexa möbler som tidigare. En annan orsak är att samhället har moderniserats och därför har också våra behov ändrat form. För vem behöver ett skrivbord med tjugo arkivlådor och lönnfack, när alla dokument kan förvaras på en liten hårddisk, låst med personlig pinkod? Eller vem behöver ett sidobord som i den ena stunden kan användas till att ställa ner tekoppen på och i nästa stund förvandlas till schackbräda, när man kan dricka takeaway kaffe och spela onlinespel på vägen till jobbet?

INSPIRATION NR.2 - FURU

I Finland är två tredjedelar av landets yta täckt av skog. (Finska skogen. U.Å. www.forest.fi) Av skogsindustrin hör närmare 23 miljoner hektar av den finska skogen till träindustrin. Av trädbeståndet är nästan hälften tall, en tredjedel gran och ca 15 procent björk. Den årliga tillväxten av skog är dryga 100 miljoner kvadratmeter, medan man årligen bara utnyttjar ca 70 miljoner kvadratmeter – alltså ligger förbruket i underkant. Tack vare Finlands rika skogar har vi formgivare tillgång till ett virke av förstaklass. Genom att använda oss av inhemskt virke gynnar vi både miljön och den inhemska skogsindustrin. (Vepsäläinen 2012, s.43).

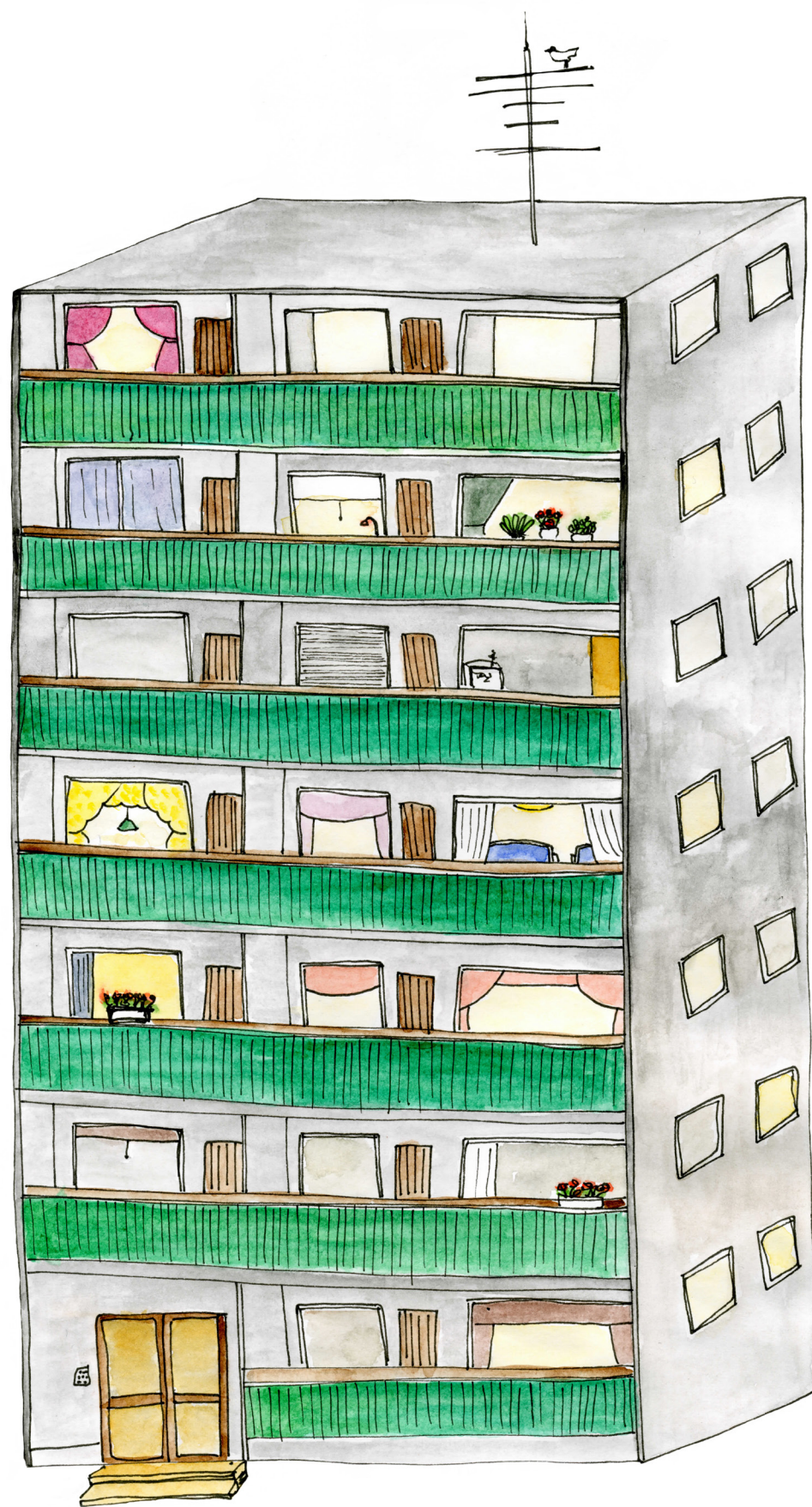
På grund av den stora tillgången av inhemskt virke, upplever jag att många har tröttnat på de inhemska träslagen björk och furu och värdesätter istället ek, ask och valnöt mycket högre. Det kanske beror på att vi helt enkelt har ett överflöde av det inhemska virket, det ligger i människans natur att tröttna på det som det nästan finns obegränsade mängder av. Även för mig har furu varit ett material som jag har tröttnat på och tyckt att har varit väldigt fult. Jag var inte överraskad av att även en av de

intervjuade, född på 1990-talet precis som jagsjälvy, också tyckte att furumöbler är fula.

”Jag tycker jätteilla om klumpiga furumöbler som är lackade”
– ålder, 22 år

Den möbel som hen beskriver kan de flesta relatera till i någon form. Furumöbler förknippas ofta med klumpiga proportioner och lackade ytor. Genom att lacka furumöbler har man velat stärka träslagets yta. Furu har en väldigt porös och mjuk yta, därför får möbler av furu lätt märken av stötar och slag. Dessvärre hjälper en lackad yta inte mycket till, ett slag mot furuytan kommer ändå att tränga igenom lacken och bilda en grop. Vill man ha en möbel i furu får man enligt mig helt enkelt acceptera att gropar och stötar hör till furuns natur. Man får försöka se charmen i groparna istället för att försöka täcka över dem med onaturliga metoder.

Det som gör traditionella furumöbler fula enligt mig är den lackade ytan, att furun gulnar när den bleks och att möblerna ofta har svarvade ben eller -detaljer.

INSPIRATION NR.3 - HÖGHUS

Ett högghus är en byggnad med många våningar, oftast ansedda för boenden eller kontorslokaler. Det var efter att man uppfunnit hissen, under 1800-talets mitt, som man började bygga de första högghusen i New York och Chicago i USA.

Under 1920-talets funktionalism, började man bygga bostadshus som hade alla de moderna funktionerna som en familj behövde. Lägenheterna bestod ofta av ett kök, vardagsrum och ett eller två sovrum. Onödigt och outnyttjat utrymme skulle inte finnas. I högghusen hade man också moderniteter så som rinnande vatten, dusch och wc.

På 1960- och 1970-talet byggdes det speciellt mycket högghus i Finland på grund av att allt flera flyttade in till städerna. Typiska hus under den här tiden byggdes av betong eller stål-betongselement. (Saarikangas 2004, s.322-325).

Det är högghusen från just denna tidsperiod som många av de intervjuade tycker är fula. De intervjuade tycker att dessa hus saknar själ, är gråa och kala.

“Typiska högghus som finns lite överallt i Åbo, byggda där kring 70-talet, tycker jag förpestar stadsmiljön.” – ålder, 28 år

De lådformade högghusen i betong inspirerar mig, kanske just på grund av deras själlöshet. Det väldigt avskalade formspråket som helt och hållet saknar fasaddekorationer är det enklaste tänkbara och även det vackraste många gånger. Men när det kommer till hus vill människor att det ska se ombonat och hemtrevligt ut – så även jag.

◀ BILD 16: Illustration på ett högghus

PLANERINGSPROCESSEN

Under de fyra år som jag har studerat design har jag lärt känna mig själv och vet hur jag fungerar under en planeringsprocess. Jag gör sällan många skisser, utan planeringen sker mera som en process i mitt huvud, i anteckningar, tankeskärtor och i diskussioner med andra. Under examensarbetets planeringsprocess kom själva produktidén till mig över en natt, men idén var resultatet av en process som startade redan den dagen jag kom på temat till mitt examensarbete.

Jag ville göra ett skåp som skulle ha samma funktioner som ett antikt skåp. På en bild från en nätauktionssida hade jag sett två skåp som hörde ihop med varandra, båda två såg identiska ut och hade lådor. Lådorna på skåpen var små och såg ganska opraktiska ut, det stod heller

ingenstans vad man hade använt skåpen till. Jag blev väldigt intresserad av dessa skåp med okänd historia och bestämde mig för att jag också skulle göra två stycken skåp, ett med lådor och det andra med hyllplan och dörr. Skåpet med lådor fick namnet 87 efter åldern på den informanten som tyckte att antika möbler är fula och skåpet med dörr fick namnet 22 efter åldern på den som tyckte att furu är fult.

Den enkla och avskalade formen på höghuset ville jag återskapa i mina skåp. Det klara formspråket vill jag att ska vara ett genomgående kännetecken i min design. Jag vill att träslaget i möblerna ska få ta utrymme, i stället för att dölja träets naturliga mönster med onödiga dekorationer eller detaljer.

SKÅPETS PROPORTIONER

Jag är 180 centimeter lång och som tonåring kände jag mig alltid lite malplacerad och utanför. Ibland kände jag mig som ett höghus ensamt bland enplanshus. Med tiden och med åldern har jag accepterat min längd och idag ser jag den som en fördel på många sätt. Jag behöver till exempel inte använda en pall för att nå upp till hyllorna i köket och på konserter ser jag över allas huvud.

När jag funderade på skåpets dimensioner kom jag att tänka på min egen kropp och min längd. Jag kom på idén att utnyttja min egen kropps mått i planeringen av skåpets proportioner. Människans kropp som är uppbyggd efter det gyllene snittet, på samma sätt som allt i naturen, består av de mest harmoniska och estetiska proportionerna.

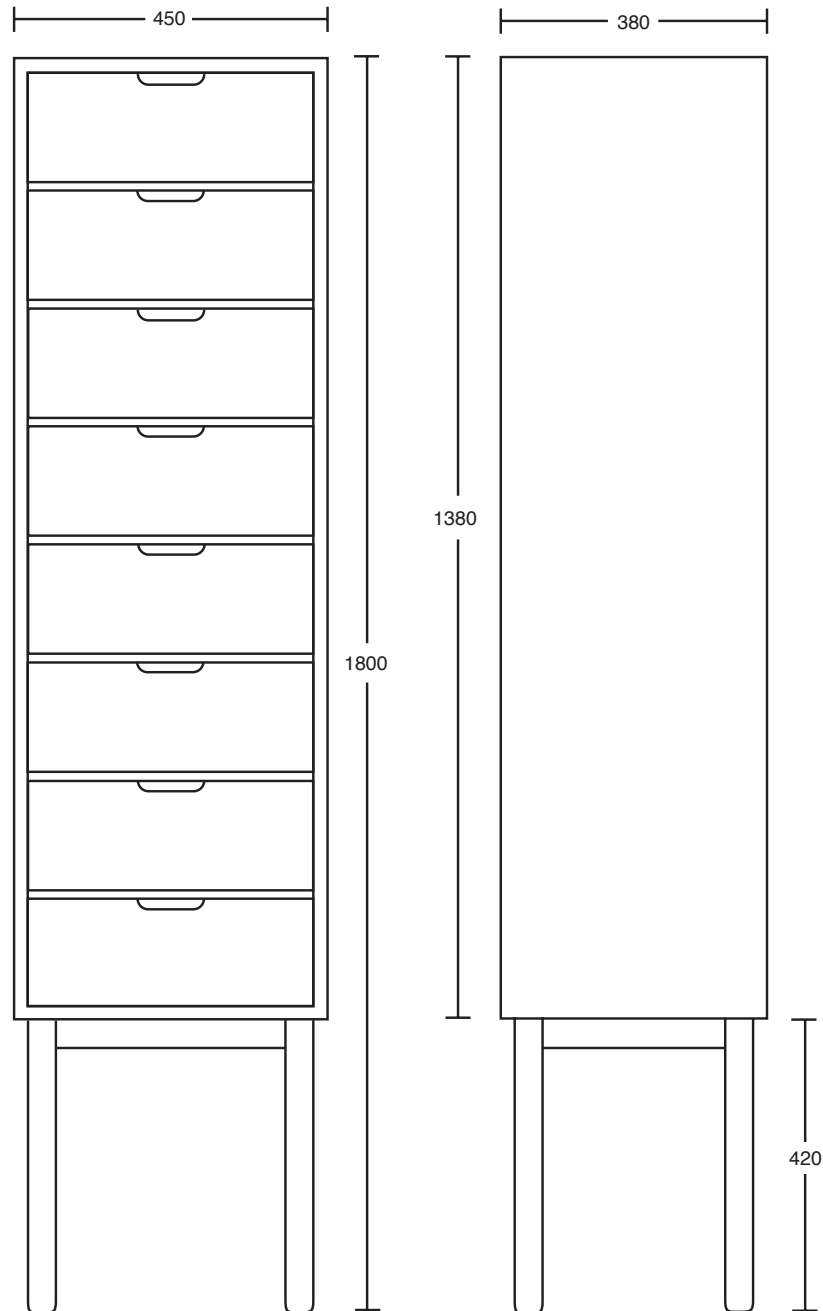
Skåpets höjd fick samma längd som jag själv, 180 centimeter. Benen på skåpet är lika långa som mina vader, från ankeln till knävecket, 42 centimeter. Bredden på skåpet är lika brett som mina

axlar, 45 centimeter och tjockleken på sidorna samt hyllplanen är lika tjocka som min tumme och mina fingrar.

Jag såg skåpens måttsättning som ett experiment med gyllene snittet och gjorde därför aldrig en 1:1 modell av skåpen, utan litade på att dimensionerna skulle bli harmoniska och naturliga.

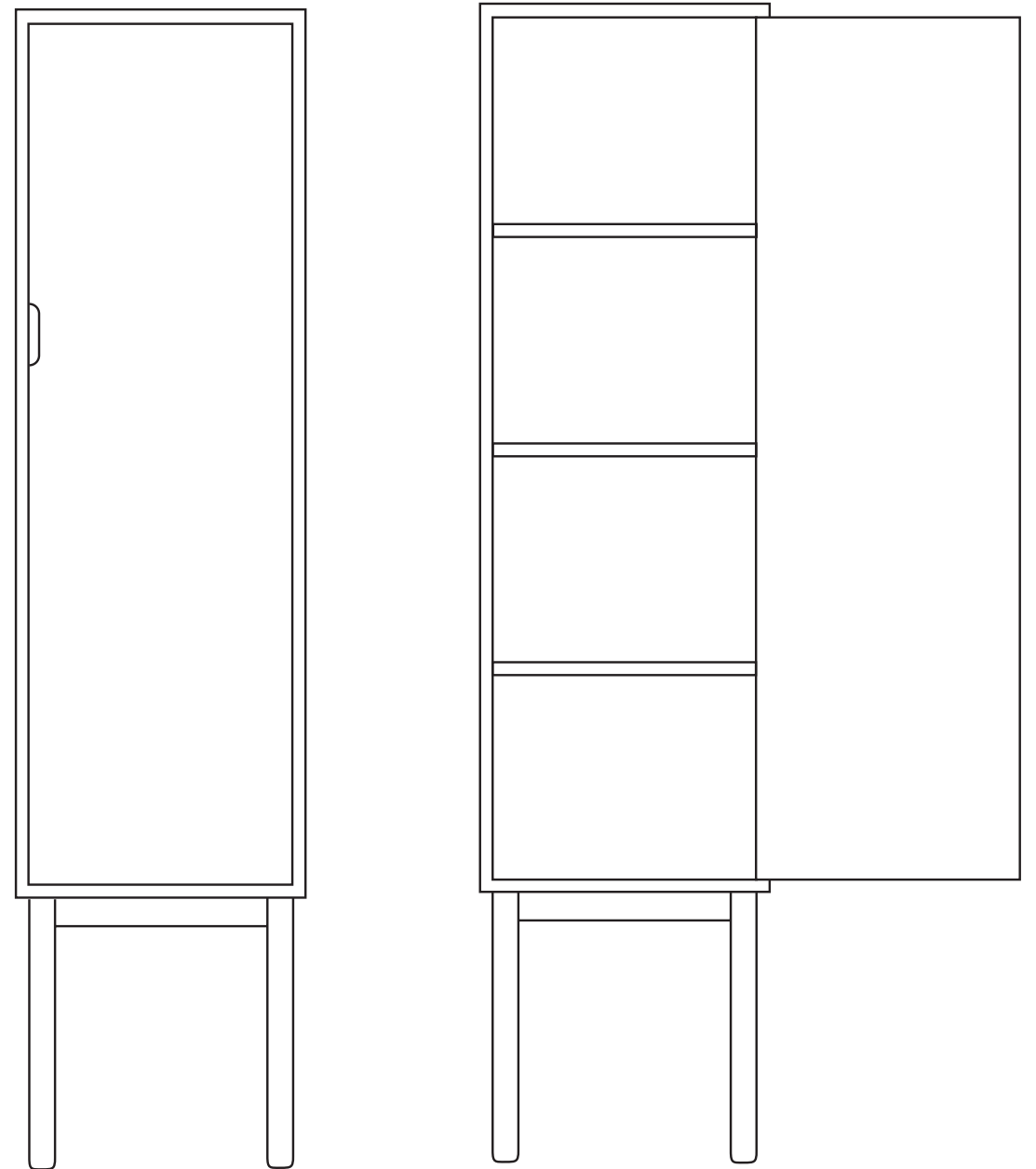
En rolig sak som jag observerade under tillverkningskedet var att skåpets delar var väldigt lätta att hantera. Så att tillverka en möbel som man har planerat utgående från den egna kroppens mått, visade sig även vara ergonomiskt och inte endast estetiskt. Även om limskivorna som skulle bli skåpets väggar var väldigt stora och långa så kunde jag greppa dem på ett sätt som kändes naturligt. Om jag greppade tag i en av de långa skivorna som skulle bli skåpets väggar, så räckte mina händer precis till. Greppade jag tag på mitten av samma skiva var det också möjligt att rotera den i 180 grader utan att varken magen eller höften var i vägen.

◀ BILD 18: Jag och mina kropps mått

◀ **BILD 19:** Skåpet med lådor. Framifrån, sidan & bakifrån

▲ **BILD 20:** Skåpet med dörr.

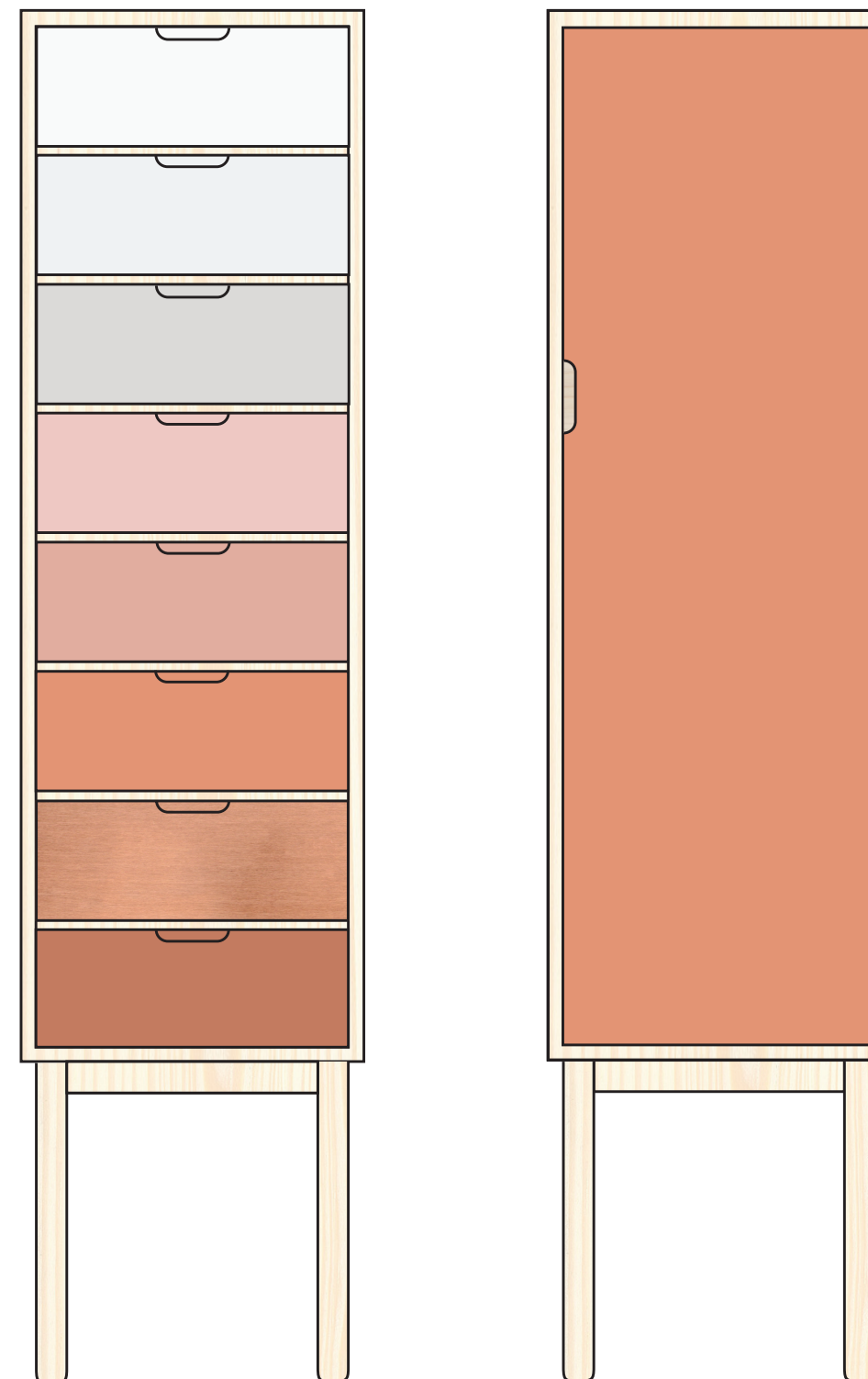

FÄRGVAL

Mina skåp skulle få en detalj genom att måla lådorna och dörren i olika nyanser. Tanken var att skapa ett intressant intryck. Idén till de olika nyanserna hämtade jag från, konstigt nog, en tårta. Tårtan hade jag sett i en bok om bakning och den bestod av fem olika bottnar som alla hade en egen nyans. Eftersom jag själv aldrig skulle lyckas skapa en sådan vacker tårta tänkte jag att jag istället skulle applicera idén på skåpet. Varje låda skulle få en egen nyans och nyanserna skulle stiga från mörkt till ljust.

Att hitta åtta stycken nyanser som skulle passa ihop med varandra var inte helt lätt. För att få fram rätt nyanser använde jag mig av olika fotografier som jag tyckte hade en tilltalande färgskala. Genom att plocka ut färgerna från fotografierna testade jag mig framåt. Den slutliga färgskalan går från kopparfärg mot läderbrunnsnyanser till mattrosa och vita nyanser.

◀ **BILD 21:** Färginspiration hämtad ur tårta, från boken *Lomelinos tårter*

◀ **BILD 22:** Färgnyanserna hämtade ur ett fotografi

▲ **BILD 23:** Nyanserna applicerade på skåpen

◀ **BILD 24:** Färgkartor

▲ **BILD 25:** Färgerna jag valde är Tikkurilas vattenbaserade Helmi möbelfärg.

ANVÄNDNINGSSOMRÅDE

Tanken är att skåpen ska användas i ett vardagsrum eller i en matsal. Skåpet med dörr är tänkt att fungera som ett vitrinskåp. Hyllplanens placering i skåpet är anpassade så att höga vinglas, karaffer, vaser eller dylikt ska få plats.

Skåpet med lådor fungerar som ett komplement till vitrinskåpet där man kan förvara servetter, ljus, silverbestick eller annat som behövs vid en dukning. I lådorna kan man också gömma undan saker som man helt enkelt inte vill att ska stå framme.

◀ BILD 26: Illustration på omgivning

8 TILLVERKNINGSPROCESSEN

Det tog mig dryga två veckor att tillverka skåpen. I tillverkningen gick det mesta väldigt smidigt, mycket tack vare att jag hade gjort grundliga planer på allt innan jag började verkstadsarbetet. Det mest tidseffektiva sättet att bygga skåpen på var att bygga dem båda parallellt, eftersom stommen på de båda skåpen är den samma. Tillverkningsprocessen kan delas in i tre delar; byggandet av stommen, tillverkningen av lådorna och dörren samt ytbehandlingen.

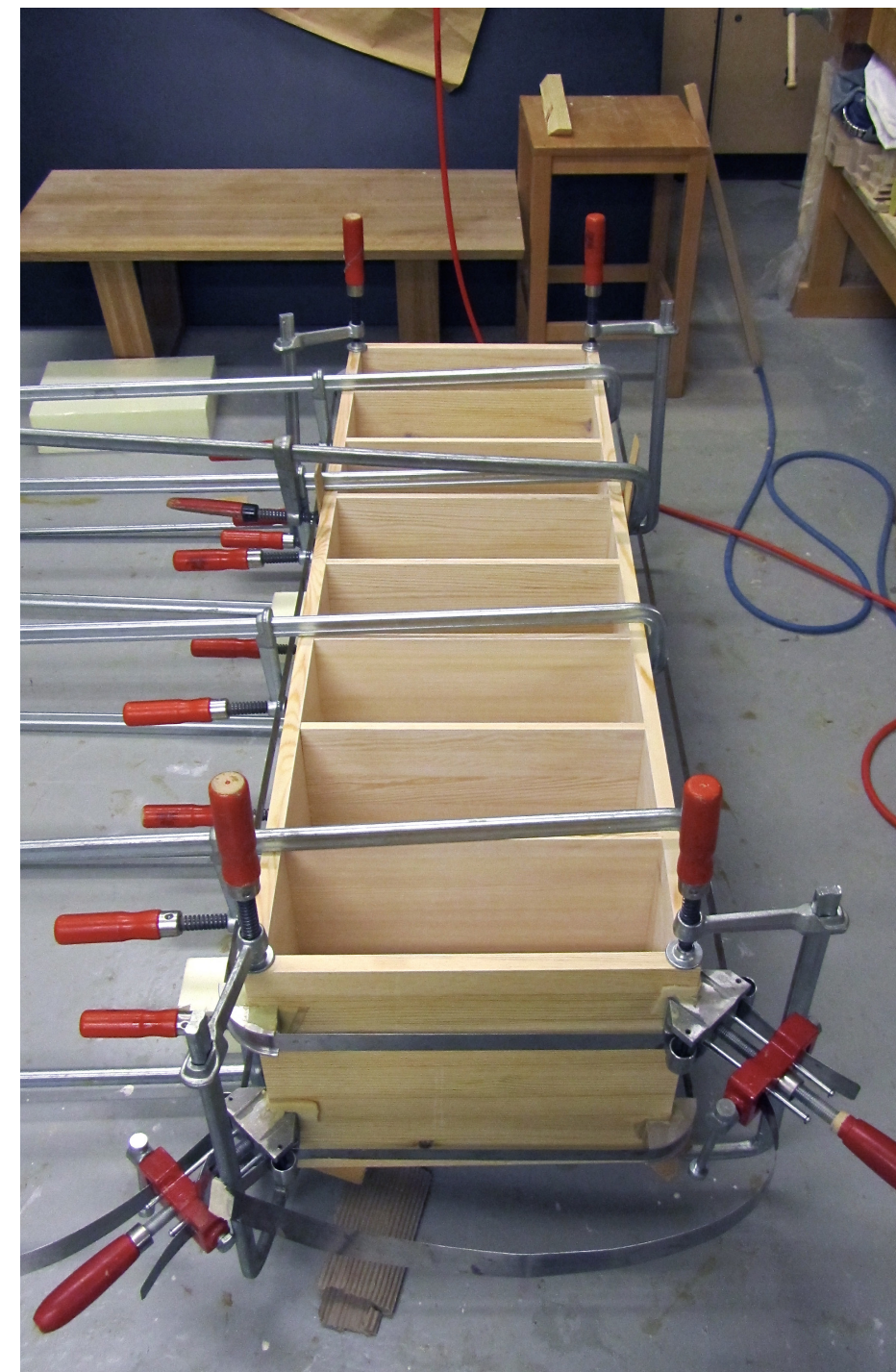
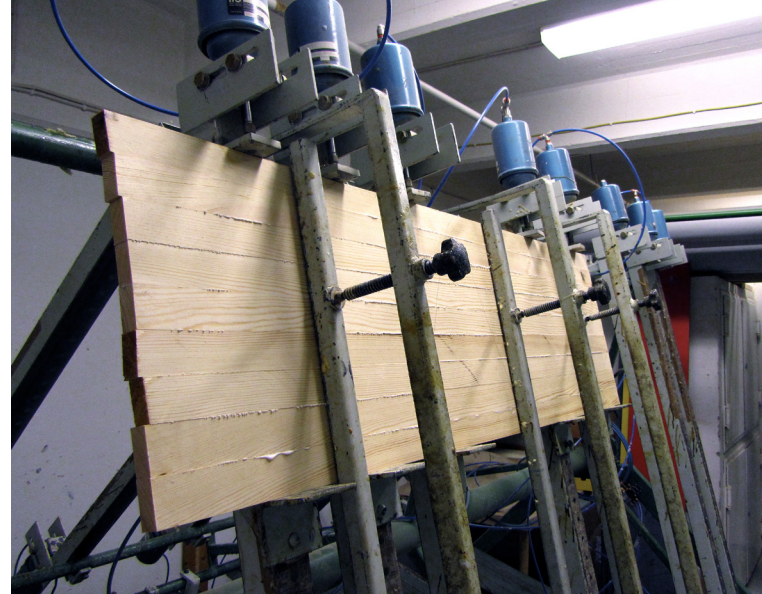
Under planeringsskedet var jag noggrann med detaljer och med att slutresultatet skulle vara av god kvalitet. Lådorna skulle målas helt och hållet, både insidan och utsidan, för jag ville att det ska se vackra ut också när man drar ut dem. Dessutom ville jag att lådorna skulle ligga på hyllplan i stället för på lister eller dylikt, även detta för att helheten ska kännas genomtänkt och snygg. Jag vill att man ska kunna dra ut en låda helt och hållet och känna att lådan fungerar som en produkt för sig, samtidigt som

skåpet också fungerar bra utan lådor. Dörren på skåpet ville jag att skulle ligga innanför skåpets väggar, dels för att det ser bra ut när det bildas en ram runt dörren och dels för att lådorna på det andra skåpet också ligger jämt med stommen på skåpet.

Sjelva skåpet ytbehandlade jag med vitpigmenterad Osmo trävax. Trävaxen skyddar ytan och det vita pigmentet hindrar träet från att gulna. Till skillnad från en olja som bara sjunker in i ytan, sjunker trävaxen både in i ytan samtidigt som den lämnar en tunn yta på själva träet som både är slät och skyddande.

Det var viktigt för mig att jag under tillverkningsprocessen skulle jobba så självständigt som möjligt, för att bevisa för mig själv att jag har utvecklats under fyra år och att jag klarar av verkstadsarbetet. Jag tycker fortfarande att varje moment i verkstaden är supernervöst, allt från att klyva upp virket till att skruva fast benen i stommen, men under fyra studieår har jag lärt mig att lita på mig själv. Jag vet att jag kan.

◀ **BILD 27:** Furuplankorna var något av det bredaste och längsta virket jag har sett. Här ska det kapas av i rätta längder.

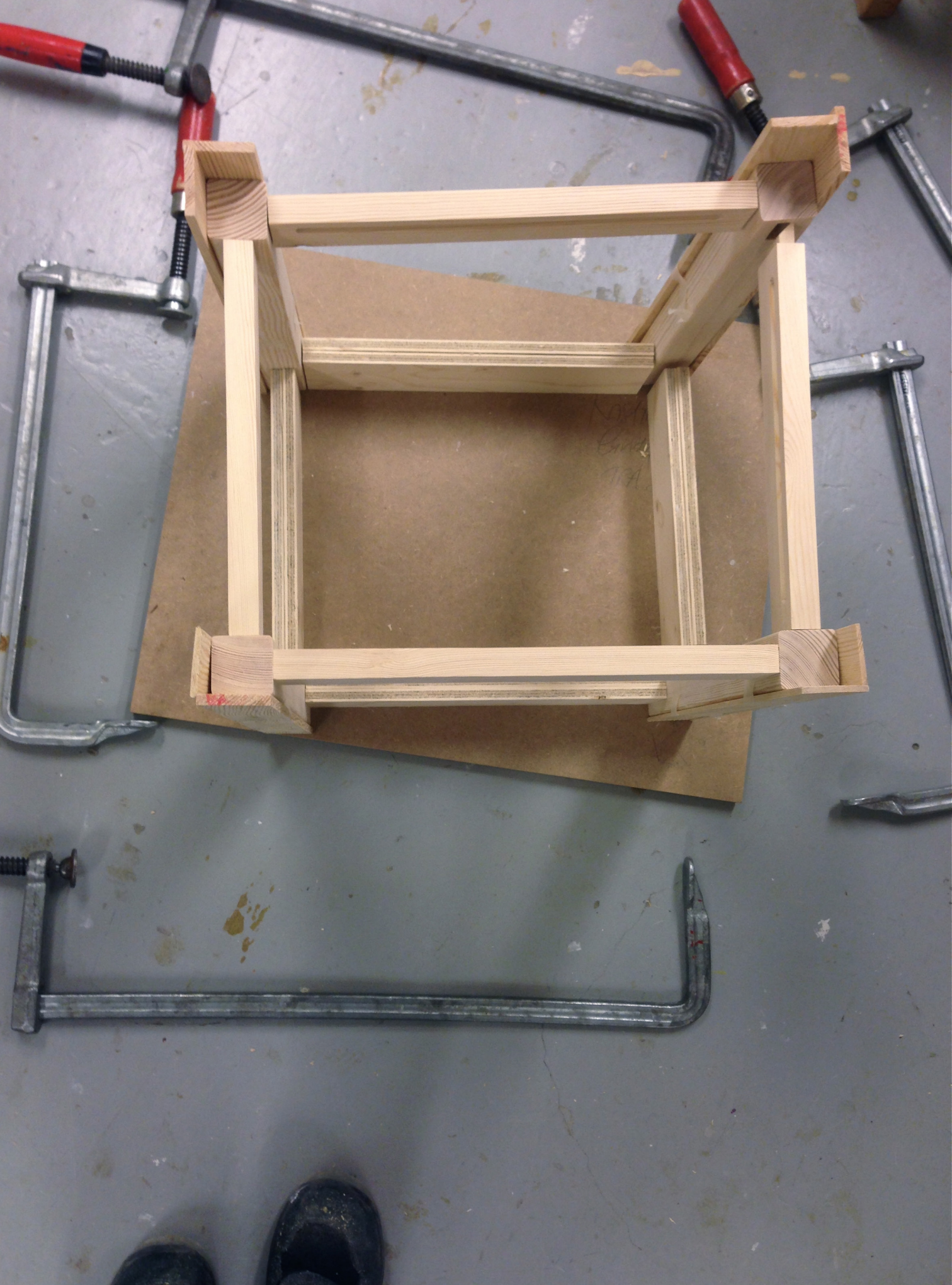

◀ **BILD 28:** Limmet appliceras på ribborna som ska bli limskiva

▲ **BILD 29:** Limskivan i press

BILD 30: Lamellerna läggs på plats

▶ **BILD 31:** Skåpet limmas ihop - det gäller att vara snabb

◀ **BILD 32:** Skåpens ben limmas ihop

▶ **BILD 33:** Bra att vila de egna benen emellanåt

BILD 34: Skåpens ben sätts på plats med traditionella spännklossar

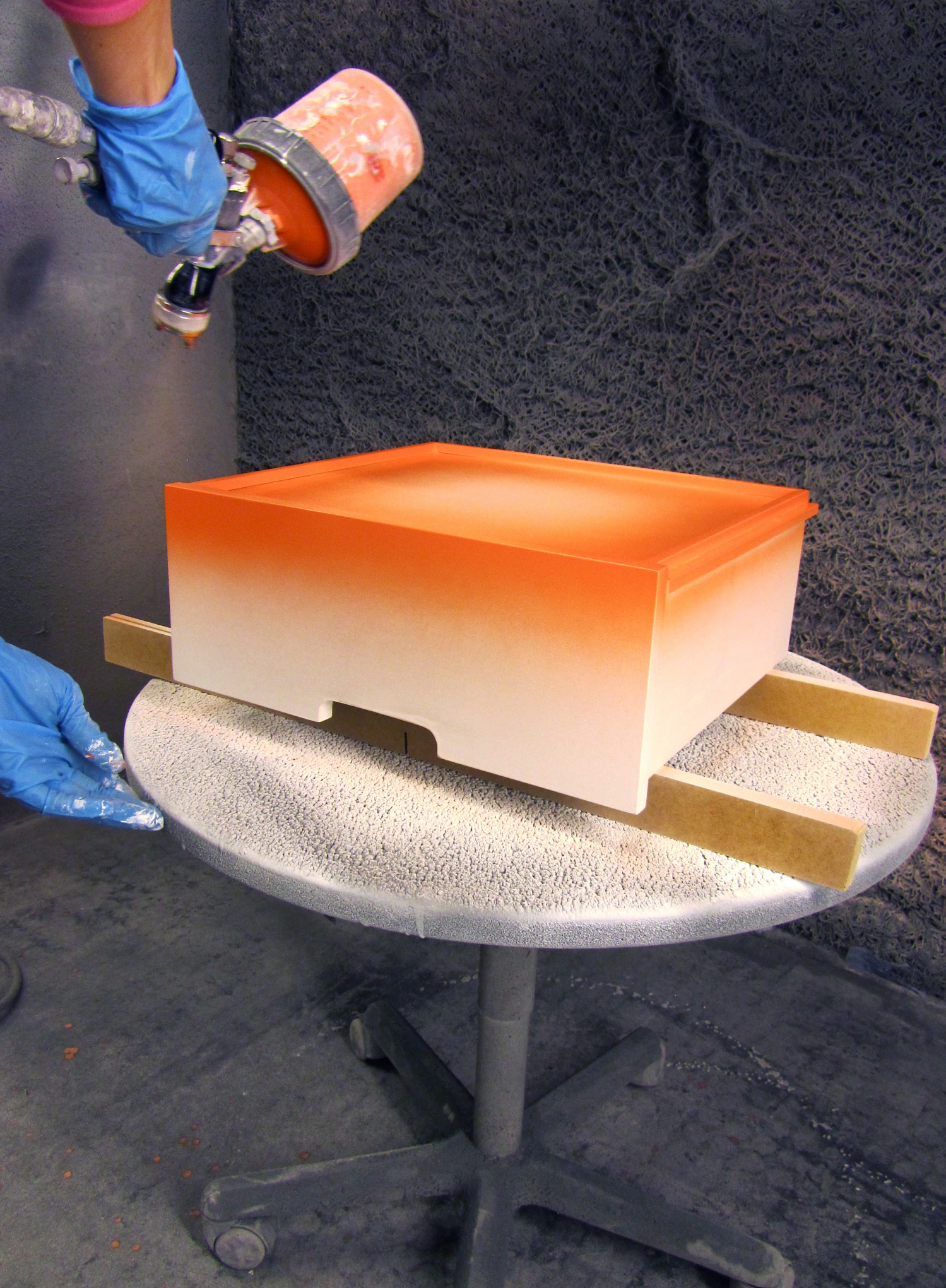
◀ **BILD 35:** Lådornas väggar. Mycket att hålla reda på.

▶ **BILD 36:** Testar passformen på lådfronterna. Eftersom furu är ett levande material kan de inte sitta för tajt.

BILD 37: Alla åtta lådor ihoplimmade

▼ **BILD 38:** Pinnar som jag har blandat färgen med

◀ **BILD 39:** Lådorna får färg

▶ **BILD 40:** Färgsprutan rengörs noggrant innan den sätts ihop

BILD 41: Det är viktigt att blanda färgen ordentligt

▼ **BILD 42:** Lådor på tork

9 RESULTAT

Jag är väldigt nöjd med resultatet. Skåpen blev som jag hade föreställt mig och förväntat mig. Jag tycker att skåpen uppfyller kvalitetskraven som jag ställde under planeringsprocessen.

Färgerna på skåpen skapar ett intressant intryck tack vare att färgerna inte bara består av en färg som blir ljusare utan av flera färger i olika nyanser.

Jag tycker att jag lyckades skapa den känsla jag var ute efter när jag planerade skåpen. Jag vågar till och med påstå att furun blev riktigt vacker efter ytbehandlingen med det vitpigmenterade trävaxet. Att måla lådorna helt och hållet på skåpet 87 är enligt mig ett av de bästa beslutet jag fattade, det gör dem vackra samtidigt som de är funktionella.

◀ BILD 43: Fotografering

◀ **BILD 44:** Skåpen 87 och 22 tillsammans

▶ **BILD 45:** Detaljbild på skåp 22

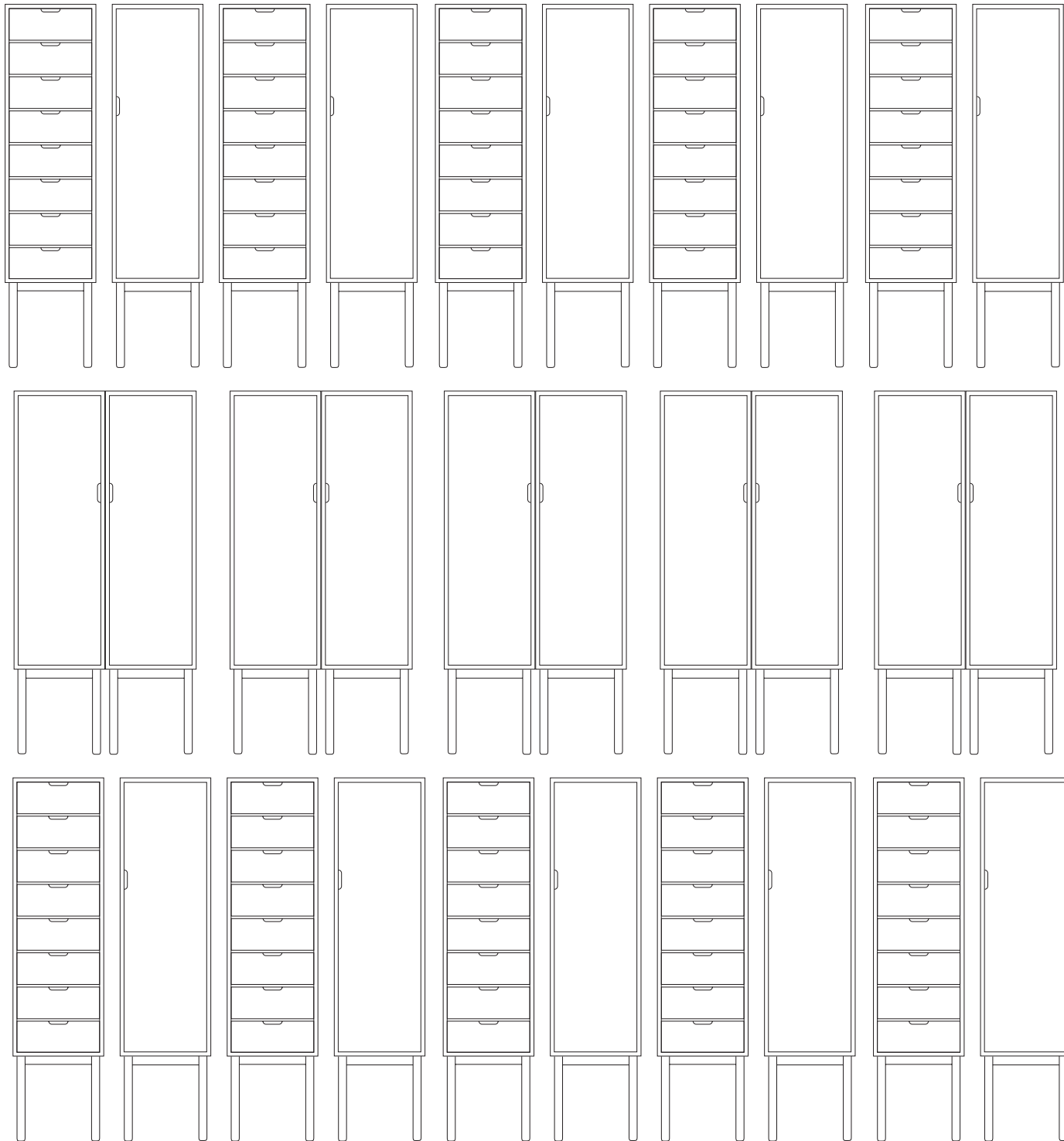

◀ **BILD 46:** Skåpet 87

▶ **BILD 47:** Lådan högst upp får man lov att dra ut för att ha en chans att se vad som finns inuti.

TILLÄMPNING FÖR PRODUKTION

Efter examensarbetet har jag som plan att kontakta olika möbelproducenter för att höra mig för om någon är intresserad av att ta skåpen till produktion. Tekniskt sett ser jag ingenting som skulle vara ett hinder för produktion av skåpen. De är relativt enkelt konstruerade och har inga detaljer som skulle vara särskilt tidskrävande. Jag är medveten om att färgvalet inte tilltalar alla, men ifall att skåpen skulle tas i produktion kunde det lanseras skåp i olika färgskalor.

Skåpen väger relativt lite och lyfter man bort dörren eller lådorna är de lätta att flytta. För att underlätta vid transport kan benen enkelt skruvas lös. Spännklossarna som håller benen på plats kan man flytta längs med sargen och skruva fast på nya ställen, då behöver man inte vara rädd för att skruvhålen ska nötas sönder.

10 AVSLUTNING

Examensarbetet har varit den mest krävande processen under hela utbildningens gång, samtidigt som den har varit den mest lärorika. Jag har njutit av att få arbeta självständigt och på det sättet bevisa för mig själv att jag klarar av att styra ett projekt från början till slut. Även om vissa dagar har känts tyngre än andra har arbete ändå inte stött på några större missöden. Att sätta upp ramar för arbetet har varit det mest krävande under processens gång. I början när jag själv inte var insatt i ämnet var det svårt att veta vad som är väsentligt och vad som inte är det. Jag tycker ändå att jag slutligen lyckats rama in mitt arbete på ett bra och logiskt sätt och jag hoppas att även en utomstående läsare har lätt att följa med.

Temat för mitt examensarbete, *det fulaste jag vet*, har ända sedan början av processen varit inspirerande och intressant. Jag kommer fortfarande ihåg sommardagen när jag kom på idén för examensarbetet och temat kändes redan då helt perfekt. Den känslan har suttit kvar under hela processen. Innan jag började med mitt arbete undersökte jag om liknande arbeten har blivit

gjorda, men hittade inte ett enda som matchade mina sökningar. Att man inom design och konstnärliga branscher inte reflekterar mera om vad som gör saker fula, utan i stället lägger fokus på trender och vackra saker, var någonting som blev väldigt uppenbart för mig när jag började forska i området. Man glömmer helt enkelt bort att inspiration till att skapa någonting vackert också kan fås genom att studera fula saker. Själv har jag alltid tyckt att det kan vara farligt att man inom designbranschen studerar trender alldeles för mycket inför en designprocess, eftersom det då är mycket mera sannolikt att ens design går i samma stil och i samma tankebanor som andra designers. Jag brukar även låta bli att läsa inredningstidningar under en designprocess, för att undvika att bli påverkad av sådant som redan finns.

Intervjuerna som jag utförde visar väldigt tydligt att respondenterna har starka känslor gentemot fula saker. Även om jag inte har utfört en motsvarande intervju där jag ställer frågor om vackra saker, vågar jag nästan påstå att många upplever vackert som någonting

harmoniskt och stilfullt, medan man generellt sätt, nästintill blir upprörd när man ska beskriva det fula. Det är mycket svårare att acceptera fula saker än vackra saker.

Att använda mig av fula objekt som inspirationskällor har varit en lärorik och rolig designprocess. Jag tycker att man kan se de tre inspirationskällorna som jag har utgått ifrån i skåpen 22 och 87 - antika möbler, materialet furu och höghus. Jag tycker också att jag har lyckats tolka inspirationen på ett innovativt sätt och slutligen skapat något vackert av de fula utgångspunkterna.

Från de antika möblerna tog jag tillvara en funktion i och med lådorna som skåpet 87 fick. Jag tog också tillvara hantverkskonsten från antika möbler genom att tillverka mina skåp för hand och genom att se till att de har hög kvalitet.

Materialet furu lyckades jag sätta en ny och modern prägel på dels genom att ytbehandla skåpen med vitpigmenterad trävax och dels genom att göra relativt tunna väggar på skåpen - någonting man inte är så van att se på furumöbler då de

ofta har ganska bastanta proportioner. Jag hade också turen att virket som jag använde mig av var av högsta kvalitet och saknade mer eller mindre kvistar, som furu vanligtvis brukar ha rikligt av. Detta gör att man inte förknippar skåpen med traditionella möbler av furu.

Höghusens enkla och rena formspråk har jag tagit fasta på i min design genom att undvika onödiga detaljer som inte fyller någon funktion. Proportionerna som skåpen går också att förknippa med höghusets proportioner, smalt och högt.

Målet med examensarbetet, att skapa någonting vackert av det som anses vara fult, tycker jag att jag har uppnått. Resultatet är jag mycket nöjd med och jag tycker att skåpen blev väldigt vackra. Jag ser framför mig att skåpen kommer att bli blickfångare som väcker både intresse och nyfikenhet. Eftersom tycke och smak är subjektivt har jag trots allt ingen rätt att avgöra om skåpen 22 och 87 är vackra för alla. Även om denna maktlöshet kan kännas frustrerande ibland så är det vid närmare eftertanke väldigt tur smaken är individuell, för hur tråkig skulle inte världen annars se ut?

KÄLLFÖRTECKNING

Axelsson, Ö. (2011). *Aesthetic Appreciation Explicated*. Stockholm: Stockholm University, Department of Psychology

Bale, K. (2009). *Eстетик: En introduktion*. Oslo: Pax Forlag

Feldreich, A. (2010) *Trendspanaren*
<http://www.konferensvarlden.se/profiler/trendspanaren-stefan-nilsson.htm>
(hämtat 20.2.2014)

Jacobsen, J.K. (1993). *Intervju - Konsten att lyssna och fråga*. Lund, Studentlitteratur

Kant, I. (1914). *The Critique of Judgment*. London, Macmillan

Key, E. (1913). *Skönhet för alla*. Stockholm: Albert Bonniers Boktryckeri

Nuutinen, A. (2004). *Edelläkävijät – Hiljainen, implisiittinen ja eksplisiittinen tieto muodin ennustamisessa*. Helsinki: Taideteollinen Korkeakoulu

Reiner, I., Seppä, A. & Vuorinen, J. (Red.) (2009). *Esetiikan Klassikot: Plantonista Tolstoihin*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press

Saarikangas, K. (2004) *Puhtaita ja va-loisia koteja*. Ingår i: Kolbe, Laura (red.) Suomen kulttuurihistoria: 4, Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi

Sternudd, C. (2007). *Bilder av småstaden – om estetisk värdering av en stadstyp*, Lund: Lunds Universitet, Institutionen för arkitektur och byggd miljö, LTH

Valeri, R., Nordstör, I., Berglin, E., Fredriksson, C., Larsén, L., Londos, E. & Stattin, J. (1996). *Tycke och smak: Sju etnologer om estetik*. Stockholm: Carlssons Bokförlag

Vepsäläinen, J. (red.) (2012). *Markku Kosonen – puun aika*. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy

Vintiäni, L. (2007) *The Divine Proportion: An Indecipherable Code*. <http://www.theepochtimes.com/news/7-9-17/59853.html> (hämtat 10.2.2014)

Antika möbler (u.å.). <http://auktioner.org/antikviteter.html> (hämtat 23.2.2014)

Finska skogen (u.å.). <http://www.forest.fi> (hämtat 24.3.2014)

Trendforskning (u.å.). <http://www.wgsn.com/en-gb> (hämtat 25.2.2014)

BILDFÖRTECKNING

BILD 1: Fotografi - Litteratur för forskning (2014) Fotograf Sara Nyman

BILD 2: Illustration på objektiv måttstock. (2014) Sara Nyman

BILD 3: Ellen Keys hem. Fotograf: Hedda Jansson © Ellen Keys Stiftelse Strand

BILD 4: Ellen Keys hem. Fotograf: Hedda Jansson © Ellen Keys Stiftelse Strand

BILD 5: Illustration på Immanuel Kant. <http://neatnik2009.wordpress.com/2009/12/05/feast-of-immanuel-kant-february-12/> (hämtat 4.3.2014)

BILD 6-7: Fotografi - Liljekonvaljbukett (2013) Fotograf Sara Nyman

BILD 8: Illustration - Gyllene snittet (2014) Sara Nyman

BILD 9: Illustration - Självporträtt (2014) Sara Nyman

BILD 10: Fotografi - En bänk gjord av furu (2013) Fotograf Sara Nyman

BILD 11: Illustration - Intervjuanteckningar (2014) Sara Nyman

BILD 12: Illustration - Fula möbler (2014) Sara Nyman

BILD 13: Tankekarta (2014) Sara Nyman

BILD 14: Illustration - Antika möbler (2014) Sara Nyman

BILD 15: Fotografi - En finsk skog (2013) Fotograf Sara Nyman

BILD 16: Illustration - Höghus (2014) Sara Nyman

BILD 17: Illustration - De första skisserna (2014) Sara Nyman

BILD 18: Fotografi - Jag och mina kroppsmått (2014) Fotograf Camilla Kulmala

BILD 19: Illustration - Skåp med lådor (2014) Sara Nyman

BILD 20: Illustration - Skåp med dörr (2014) Sara Nyman

BILD 21: Fotografi - Tårta. (2011) Fotograf Linda Lomelino. © Linda Lomelino

BILD 22: Fotografi - Färginspiration. © Lightly

BILD 23: Illustration - Nyanserna appliceras på skåpen (2014) Sara Nyman

BILD 24: Fotografi - Färgkartor (2014) Fotograf Sara Nyman

BILD 25: Fotografi - Färgburkar (2014) Fotograf Sara Nyman

BILD 26: Illustration - Användningsområde (2014) Sara Nyman

BILD 26: Illustrationen i tavlan © Seventy tree (2014)

BILD 27-42: Fotografier - Tillverkning (2014) Fotograf Sara Nyman

BILD 43: Fotografi - Fotografering (2014) Fotograf Sara Nyman

BILD 44-47: Fotografier - Produktfotografering (2014) Fotograf Sara Nyman

BILD 48: Illustration - Skåpen 22 och 87 (2014) Sara Nyman

BILD 49-50: Fotografier - Produktfotografering (2014) Fotograf Sara Nyman

BILAGOR

INTERVJUFRÅGORNA

Ålder

Hur skulle du definiera ordet fult?

Tänker du mycket på om saker i din omgivning är fula eller fina?

Påverkas du mycket av miljön runtomkring dig?

Kommer du att tänka på någon möbel som du tycker är ful?

Kommer du att tänka på någon inredningsstil som du tycker är ful?

Kommer du att tänka på något material som du tycker är fult?

Kommer du att tänka på någon byggnad som du tycker är ful?

- Varför?
- Vilka känslor?
- Vilka associationer?

FINNS DET NÅGON MÖBEL SOM DU TYCKER ÄR FUL?

ÅLDER	MÖBEL	MOTIVERING	ASSOCIATIONER
19	Plastmöbler med klara färger. Arbetsstolar. Klumpiga fåtöljer med fult tyg.	Plastmöblerna ser billiga ut. Arbetsstolarna är bara ergonomiska, inte estetiska. Fåtöljer har ofta obehagligt tyg i någon murrig färg.	Pappas arbetsstolar.
22	Stora maffiga soffor av läder.	Formen är ful och tar för mycket plats, kombinationen med lädret gör att de ser ännu klumpigare ut.	Mammas och pappas vardagsrum. Ger känslan av att man endast har tänkt på komfort, inte estetik.
22	Alvar Aaltos serveringskärra, <i>Tea trolley</i> . Klumpiga möbler i furu, t.ex. matsalsbord och stolar, typiskt 90-tal.	Kombinationen mellan björk och vitt, de runda formerna. Ofta fula klumpiga former. Furu som material är så mjukt vilket gjorde att lacken lätt sprack om man tryckte nageln igenom.	Påminner om en barnmöbel. Barndomshemmet var fyllt med dessa möbler och även fjällstugor hade ofta furumöbler av olika slag.

ÅLDER	MÖBEL	MOTIVERING	ASSOCIATIONER
28	Soffa i "träningsdräkts-material".	Hade den under studietiden, formen var det inget fel på men materialet var väldigt obehagligt.	Kändes som att sitta i en idrottsmans famn från 70-talet.
49	Konstgjorda kopior, fuskverk.	De är dåligt gjorda, dåligt hantverk och bristande kvalitet.	
50	Stilmöbler i rokokostil. 70-tals fåtöljer.	Det blir för mycket och för pråligt. De var obekväma och "pösiga", när man hade satt sig ner i dem kom man aldrig upp.	Sådana möbler som de säljer vid billiga möbelvaruhus. Fåtöljerna fanns i olika varianter i barndomshemmet.
84	Nya möbler.	De är inte lika fina som gamla, men de har möjligtvis en bättre funktion.	
87	Alla antika möbler.	De är så mörka och pråliga.	Därför var hemmet endast inrett med möbler från IKEA.
92	Möbler i allmogen stil.	Fula och hemsnickrade.	Sådant man hade på landet förr, men man kanske inte hade pengar till annat.

FINNS DET NÅGON INREDNINGSSSTIL SOM DU TYCKER ÄR FUL?

ÅLDER	INREDNINGSSSTIL	MOTIVERING	ASSOCIATIONER
19	Avsaknad av stil.	Alla stilar kan vara fina bara man har en plan och en röd tråd - när man inte bryr sig blir det fult.	Svårt att känna sig hemma och ha det mysigt i ett sådant hem.
22	När man har för mycket grejer och prydnader.	Prydnaderna saknar funktion och idé.	Mormors och morfars hem - spara på allt filosofin.
22	70-tals stil. Romantiskt oäkta.	Mörka tapeter och mörk, murrig inredning. Inredning som man på ett konstgjort sätt har slitit på för att få det att se genuint ut. Carpe diem och Love skyltar.	Ljuset saknas.
28	När det är överdådigt, överklass, snirkligt och antikt.	Vill att det ska vara stilrent och avskalat.	Tycker inte om att möblerna ser dyra och tidskrävande ut.

ÅLDER	INREDNINGSSSTIL	MOTIVERING	ASSOCIATIONER
49	Rosa romantiskt.	Finns ingenting vackert i det.	Känns konstlad.
50	Lägenheter som är inredda med bara det nödvändigaste måste, utan stil.	Saknar stil, billiga dussinvaror.	Till exempel så kan en studieetta ofta se ut såhär.
53	Romantiskt med fluff och puff, t.ex. Lager med gardiner som hänger och romantiska tapetmönster.	Det är inte min stil.	Blir lätt illamående av ett sådant hem.
84	Någonting som saknar historia och personlighet.	Tycker om historia.	
87	Kommer inte på någon specifik stil.	Ett hem kan vara trevligt eller mindre trevligt.	
92	Vågar inte riktigt säga, det kan vara fint för någon annan.	Det finns ingenstans där jag inte skulle kunna bo.	

FINNS DET NÅGOT MATERIAL SOM DU TYCKER ÄR FULT?

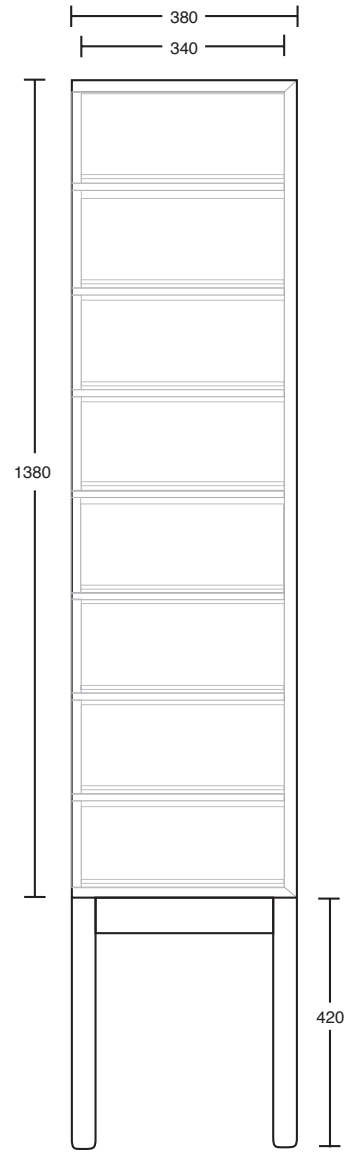
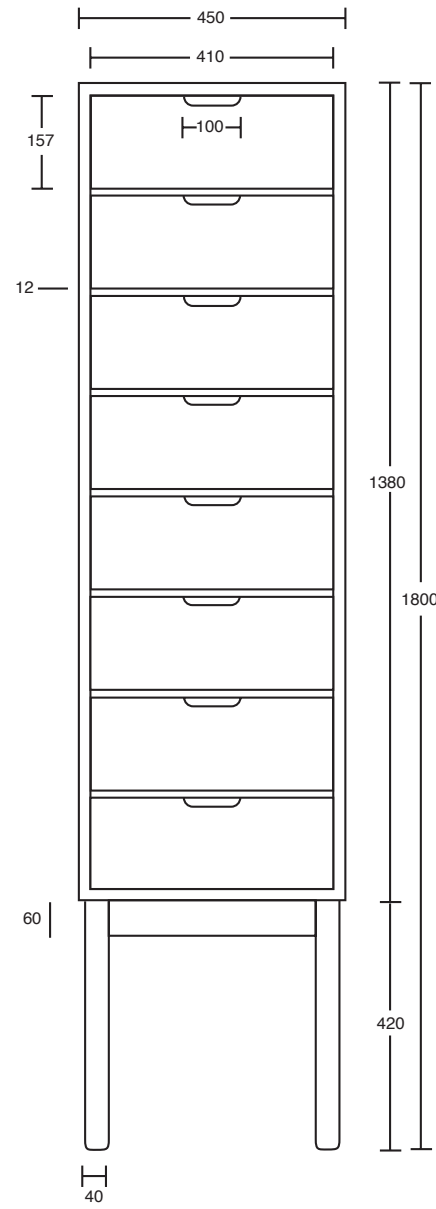
ÅLDER	MATERIAL	MOTIVERING	ASSOCIATIONER
19	Filt tyg. Sammet.	Filttyg i inredning. Tycker inte om känslan när man stryker handen på det.	Man använde det mycket under lågstadets handarbetstimmar när man sydde kuddar.
22	Köksbänkar som imiterar stenmaterial.	Ser plastigt ut och har ofta en färgblandning som inte fungerar.	Har aldrig sett att det skulle se snyggt ut.
22	Sofftyg som många soffor hade under 90-talet, såg lite ut som mocka men var konstfiber. Plast som försöker se ut som trä.	Obehagligt och blev smutsigt, ofta i färgen beige. Hemskt fult.	När man steg upp från soffan blev det märken kvar i soffan för tygets fibrer la sig åt ett håll.
28	Gammalt tyg.	Obehagligt att dra fingrarna på.	

ÅLDER	MATERIAL	MOTIVERING	ASSOCIATIONER
49	Konstfiber. Spånskivor.	Dålig kvalitet. Dålig kvalitet.	När de blir uppblöta och sväller.
50	Sammet.	För strävt och samlar damm.	
53	Konstfiber. Lurviga material (om det inte är äkta päls). Plast på möbler.	Dålig kvalitet, blir elektriskt. Blir äckligt och elektriskt. Blir elektriskt.	Fanns på många 70-tals möbler. Möblerna drar till sig allt damm och hår.
84	Kommer inte på något.		
87	Det ska vara stor skillnad mellan material som man har i inredningen på landet och i stan.	På landet ska det vara mera avskalat än inne i stan.	T.ex. gardinerna på mitt landställe är mera lantliga och romantiska.
92	Glasskiva på bord.	Opraktiskt, blir så smutsigt.	Jag hade ett sådant soffbord, men det blev så fult när man hela tiden var tvungen att torka av det.

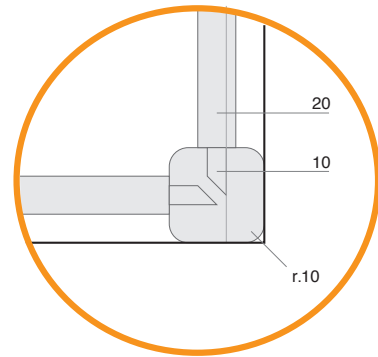
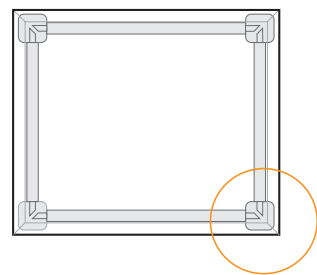
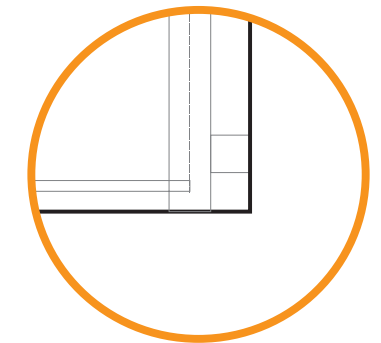
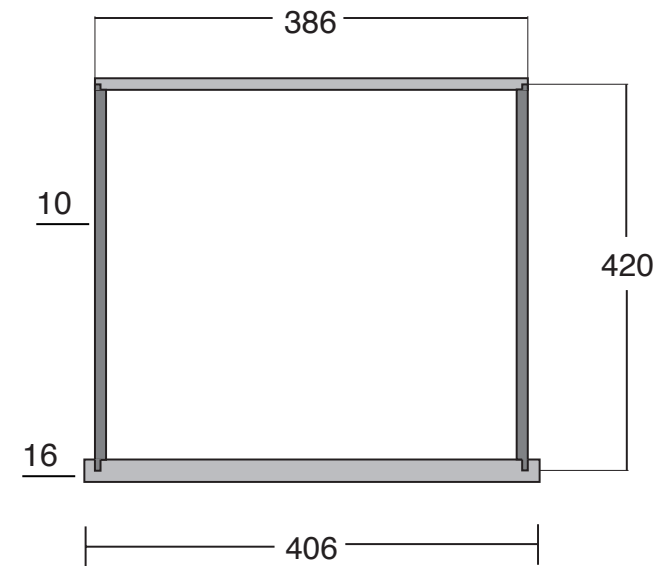
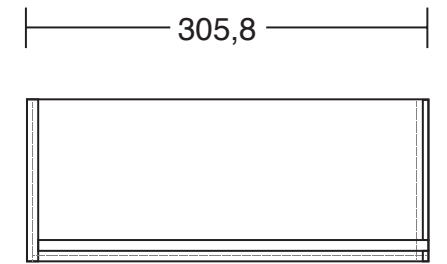
FINNS DET NÅGON BYGGNAD SOM DU TYCKER ÄR FUL?

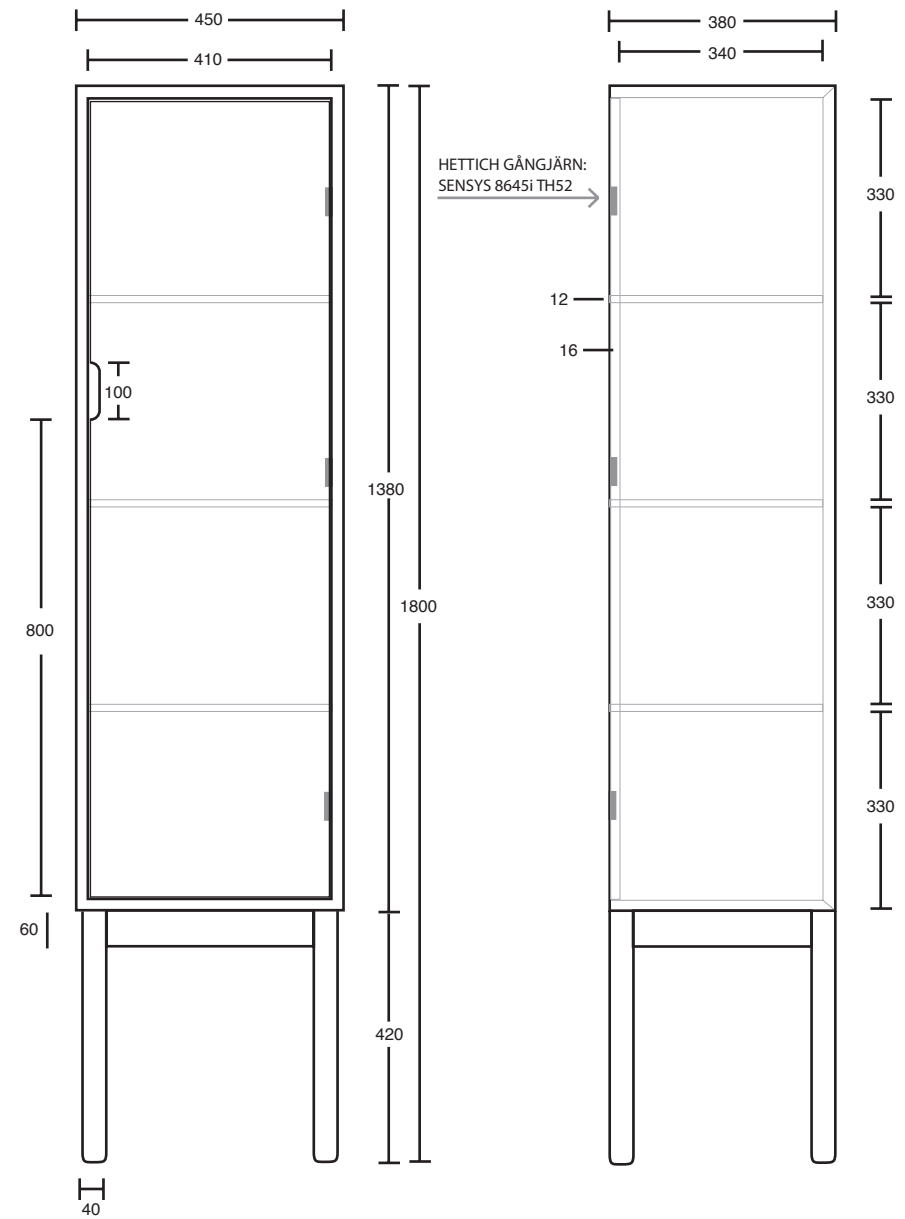
ÅLDER	BYGGNAD	MOTIVERING	ASSOCIATIONER
19	Byggnader som ser ut som lådor. Höghus överlag.	Ofta i någon ful färg. Alla förutom riktigt gamla eller riktigt nya.	Bara fult.
22	Byggnader som ser ut som lådor.	Ser ut som en box, opraktiska börjar läcka in vatten	
22	Byggnader som har kakelplattor på fasaden. Moderna byggnader med futuristiskt utseende.	Gäller inte om det är hus på någon söder-havsö, men alla andra, tex. FPA huset i Åbo, jättefult. T.ex. tornet i Malmö – Ser bara obehagligt fult ut.	Bara fult.
28	Lådor, plåthus 60-90-tal.	De förpestar stadsmiljön.	Åbo stad består nästan bara av sådana hus.

ÅLDER	BYGGNAD	MOTIVERING	ASSOCIATIONER
49	Hallar, ex. Prisma och Citymarket.	Bara fusk.	Det är inte meningen att man ska titta upp i taket i sådana hallar, utan bara rakt fram.
50	Kan inte svara.		
53	Snickrade romantiska stugor som är byggda i nutid.	Det är fel och fult att börja återskapa någonting gammalt.	Många som bygger nytt idag väljer av någon orsak att bygga så.
84	Hus byggda på 60-90-talet.	De har ingen personlighet.	Finland var fattigt och det behövdes bostäder.
87	Tycker inte om sirliga äldre hus.	Byggnader ska vara rediga.	
92	Funkislådor, de som kom på 50-talet.	Sterila och ingenting annat än en låda.	Ungdomarna tyckte väl om dem.

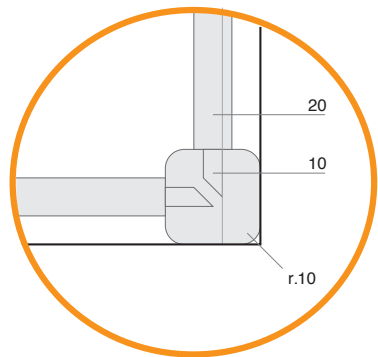
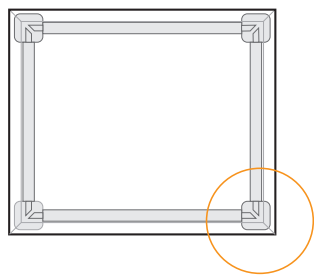
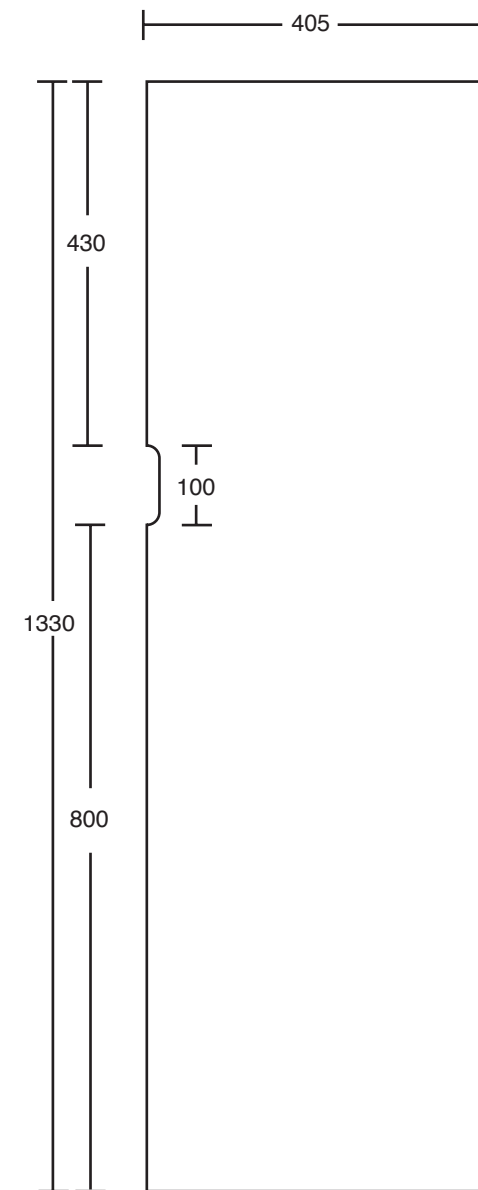

YRKESRITNINGAR: SKÅP 87

YRKESRITNINGAR: SKÅP 22

Sara Nyman

+358 44 2063404

sara.nyman@icloud.com

2013

